

Na-keĭ-vəhoti-an **Na-keĭ-və**hoti-an **van hən aJon**

Ase itos nalobulat egai?

AJon tovi ahai susur siYesu itosi.

Itos nalobulat egai hən nəsə?

AJon itos nalobulat egai hən bikel mai nəvanuan gail husur na-kəta-risi-an hən aYesu gai torisi. Na-kəta-risi-an enan eṽusan nəsə bēvisi len nəboŋ ləbēgəmai.

AJon itos nalobulat egai mōs ase?

Itosi mōs alat lotokad nədəlomian. Itosi mōs naKristen gail len naut pisi.

Itos nalobulat egai ŋais?

AJon itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 90.

AJon anatan aSepeti evi ahai pispisul siYesu.

AJon itos nalobulat egai, ale esəvati van hən alat siYesu len naut toməlevru len naprovens Asia. Len nasihau galenan naut a Rom idaŋ masuṽ ale eil a mō hən nəvanuan naut tiltile gail len naut salit gail. Be naut a Rom emədas bun alat siYesu. Len nasihau A.D. 54 vəbar A.D. 68, aSisa a Rom, nahəsən aNero, gai emədas alat siYesu lototoh a Rom. Ale len nasihau A.D. 81 vəbar A.D.96, aSisa nahəsən aTomitian, gai tu emədas bun alat siYesu. Len nabunusian silat a Rom, aSisa salito esumān nagot, be alat siYesu lomətahun ləbilotu həni, lulotu hən aGot mai Nasuḅ aYesu Kristo ŋai. Imaienan nəvanuan a Rom lunau ke alat siYesu lomətahun aSisa, lovi enemi san gail. Husur enan luṽabun nəvanuan isobur

lotokad nadəlomian len aYesu (2.10, 13, 3.10, 6.9). Lutah gat aJøn ale loriņi len natuhholoul Patmōs tohum naim bəbaņis (1.9). Len nasi-hau enan aTomitian evi Sisa. AYesu evisi hən aJøn len naholoul ei, ale ikel vəhot natit gail ləbevisi a tahw. AJøn itos gat natgalenan. Itosi ke aSetan emədas masuṽ hən alat siYesu səhor ta mō. Avil alat lotoriņ nəlolit len aYesu leil gəgat m̄au, limassusumar, limasdaņ ħur na-ləņon-isa-vəsa-an enan, naut kəmas ləbimat (12.11). AJøn ike aYesu dereh tetəlmam ale aenemi san gail asike lukad nədaņan am. Alat lotogolgo nəsaaan dereh lipanis, be alat lotoriņ nəlolit len aYesu, lotovi esan, dereh ləbis len naut veveu aGot tokel gati ke likade maii.

- 1) AJøn isor husur nalobulat egai (1.1-8)
- 2) Na-kəta-risi-an hən aNatun Nəvanuan (1.9-20)
- 3) Nalobulat napisulan gail van hən alat siYesu len naut toməlevru (2.1-3.22)
- 4) Nabopita len nəmav esəņav (4.1-11)
- 5) Nalobulat tobul tokad nabuburutan lotoməlevru (5.1-6.17)
- 6) Alat a Israel lotovi 144,000 (7.1-17)
- 7) Aņel lotoməlevru loṽuv nətrampet lotoməlevru (8.1-11.19)
- 8) Napəhaṽut, nətrakon mai narivatəvat katkat eru (12.1-13.18)
- 9) Naṽehuh Sion mai nəwain hən navile a pan (14.1-15.8)
- 10) Navilesir naməkot gail (16.1-21)
- 11) APapilon toyalyal iteh vəmasirsir (17.1-20.10)
- 12) Napəpehunian hən navoian dan nəsaaan

(20.11-15)

13) Nəməv veveu mai navile a pan veveu (21.1-8)

14) Naut a Jerusalem veveu (21.9-22.5)

15) Nə-maris-kotovi-an (22.6-21)

AJon isor husur nalobulat egai

¹ Len nalobulat egai aGot ilav naləboian hən nəsa dereh bimasvisi asike idareh mai aYesu Kristo, hən aYesu bikel vəhoti mai naslev san gail lotovi vanuan san gail. AYesu esəvat aŋel san hən bikel vəhoti mai ginau, aJon notovi slev san. ² Nukel ur natit pisi notorisi, natit pisi tovi nasoruan siGot, mai natit pisi aYesu Kristo tokel koti mai ginau. ³ Avan ideh beʋuruŋ nalobulat egai mai alat siYesu, aGot tivoi həni. Alat ləbesəsəlonj həni mai ləbigol nəsa tokele, aGot tivoi hən galito, husur nəboj hən natgalenan ləbevisi egəm pəpadan.

Na-ke-ivoi-an van hən alat siYesu len naut toməlevru

⁴ Ginau aJon nutos nalobulat napisulan egai van hən alat siYesu len naut toməlevru len naprovens Asia. AGot teviol kəmas hən navoian mai gamito, tigol nəlomit tikad natəmat. Navoian mai natəmat enan arogəm len aGot tovi gai ta sutuai tia, gai gagai, mai tovi gai bəgəm sal.* Navoian mai natəmat arogəm len aNunun toməlevru† a m̃o len

* **1:4:** Len naut egai nənoʋ həni mai nahəsən aGot tokel mai aMoses: Ginau notovi ginau bogai notovi ginau sutuai nəbevi ginau (sal) vi sutuai. † **1:4:** Len naut egai, aNunun toməlevru evi aNunun aGot. Ale məlevru ikad namilen ke toveveu buni o tonor buni.

nəbilitihai bətbətah siGot.‡ 5 Navoian mai natəmat arogəm len aYesu Kristo todaŋ hən bikel kot nakitinan husur aGot. AYesu evi ahai a mō, nametəkav hən na-le-məhat-an dan nəmatan. Eil a mō hən nakiŋ gail hən navile a pan. Mitisal suh gai toləmas bun gidato, nəda hən nəmatan san togol datumakuv dan nəsaan sidato.§ 6 Igol datovi vanuan dattotoh pipihabəlan aGot, igol datogəm vi hai tutumav təban aGot aTəman. Nəyalyalan hən nəbathumənas mai nədaŋan hən na-il-a-mō-an ari-pat lan vi sutuai sutuai! Ganan.*

7 Məteris! Egəm mai nəmavukasw! Ale nəvanuan gail pisi dereh lerisi, galit am lotosari len nəmatan san. Nəvanuan len nahəmar gail pisi len navile a pan dereh litaŋ vaisis lan. Timagenan! Ganan!**

8 Nasuḅ aGot, ike, “Novi alfa mai omeka, nametəkav mai naməkot. Ginau novi atenan tovi gai ta sutuai tia tovi gai gagai, mai tovi gai bəgəm sal, novi Got notodaŋ masuṽ.”††

Na-kəta-risi-an hən aNatun Nəvanuan

9 Ginau aJon, awawa samito. Len aKristo, nutah mai gamito dattotoh pipihabəlan aGot, nutah mai gamit dattodaŋ bur na-ləŋon-isa-vəsa-an sal. Lubar hən ginau len naholoul lotokisi hən a Patmōs sil notokel ur nasoruan siGot mai nakitinan aYesu

‡ **1:4:** Asia: 2Kor 1.8; alat siYesu len naut toməlvru: KelV 1.11; tovi gai gagai, tovi gai ta sutuai tia mai tovi gai bəgəm sal: Exo 3.14.

§ **1:5:** todaŋ hən bikel kot nakitinan husur aGot: Isa 55.4; ahai a mō: Psa 89.27; nəda hən nəmatan san togol datumakuv dan nəsaan sidato: Kol 1.20. * **1:6:** Exo 19.6; 1Pit 2.5 ** **1:7:** mai nəmavukasw: Dan 7.13; Mak 14.62; lotosari: Zec 12.10; Jon 19.37.

†† **1:8:** KelV 21.6, 22.13. Alfa evi naleta nametəkav len nasoruan ta Kris, mai omeka evi naleta naməkot.

tokel vəhoti. Ehum nototoh len naim bəbaŋis gegai.
 10 Len nəboŋ sua siNasuḅ, aNunun aGot iwol hən ginau. Vəha-sua ŋai nosəsəloŋ hən nadoldol towal habat hum nətrampet.‡‡ 11 Ike, “Gitos gat nəsa gotorisi, ale səvati van hən alat siYesu len navile toməlevru: a Efesus, a Smirna, a Perkamum, a Tiatira, a Sartis, a Filatelfia mai a Laotisea.”

12 Nəboŋ notopair hən nəbəkəta ris ase tosor mai ginau, noris nañial toməlevru lotopat a məhat len nametəlai nagol toməlevru lotoil. 13 Avan sua suñan anatun nəvanuan eil len naut nametəlai nañial galenan lotoil lan. Nahurabat san ebəlav bar narien, ale nəhau tutuṽ nagol ibəŋis garu həni len nəmabun. 14 Len nəkadun, navurun epəhw hum navurun nasipsip, epəhw yesyes hum nasno. Namətan arohun nəhab towunwun. 15 Narien arobbil hun natəlai bras topat len nəhab gol topud vañial, ale nadolon ehun nəwəlan hən nabiltiwai tosel vi pan len naut tosoḅur. §§ 16 Len navəlan nəmatu etəgau nañeso toməlevru, ale nəḅu nəḅalan tokan naut toru evivile dan nabuŋon. Ale nəhon ehum namityal tobilas nəmet len natuḅlial.

17 Nəboŋ notorisi, nuteh bathurien suñan notomat. Be eriŋ navəlan nəmatu len ginau, ike, “Sagemətahw, ginau novi nametəkav mai naməkot.*** 18 Ginau novi gai tomaur. Numat

‡‡ **1:10:** Nəboŋ siNasuḅ evi nəmariboŋ nametəkav hən nawik, nəmariboŋ aYesu tole məhat dan nəmatan, ale husur enan, alat lotokad nadələmian lulotlotu həni len nəboŋ enan. Nətrampet evi natsua lotoum həni hən nametəlai ale nəboŋ lotoṽuv lan, iwal səhor nəwəlan hən nahəmadu. §§ **1:15:** Hən naves 13-15, ris Eze 1.24,

43.2; Dan 7.9, 13, 10.5-6 *** **1:17:** Hən naves 16-17, Isa 44.6, 48.12, 49.2; Ipru 4.12

be goris, gagai numaur vi sutuai vi sutuai. Notəgau naki hən nəmatan mai naut nəmatan, nukad nədaŋan hən na-il-a-ńo-an səhor gəlar p̄isi. ¹⁹ Imagenan, gitos gat natit gail gotorisi tia, natit gail gagai mai natit gail ləb̄evisi a tahw. ²⁰ Nam̄eso toməlevru gotoris gail len navəlagw, mai nametəlai nagol hən nam̄ial toməlevru lotoil, namilelit tosusuah imaiegai ke: nam̄eso toməlevru lovi aŋel gail lotokətkəta təban alat siYesu len naut toməlevru, ale nametəlai nam̄ial toməlevru lovi alat siYesu len naut toməlevru galenan.

2

Napisulan van hən alat siYesu a Efesus

¹“Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a Efesus. Gitos nategai ke:

“Ginau nototəgau nam̄eso toməlevru len navəlagw nəmatu, ginau notoyar len naut nametəlai nagol hən nam̄ial lotoil lan, ginau nokəmaiegai ke:

²“Noləboi natit p̄isi məttoḡole. Noris nauman todaŋ samito mai nə-daŋ-b̄uri-an samito tobəlav. Noləboii ke mət̄saləboi mət̄bitah mai nəvanuan sasa gail. Noləboii ke məttoḡusp̄us kitev nakitinan len alat lotokis galit hən ahai pispisul be ləsavi ahai pispisul, ale mət̄usabi ke lotogəḡaras.

³ Mət̄osusumar, mət̄udaŋ b̄ur na-ləŋon-isa-vəsaaŋ bathut nahəsagw, ale mət̄sapetəmas, nibemit saməhav. ⁴ Avil ikad natsua, nusor tas gamito len natgalegai ke: mət̄saləmas bun ginau hum məttoḡole a ńo, mət̄saləmas bun gamit gabag. ⁵ Mitinau gat na-ləmas-buni-an nametəkav

məttokade a n̄o. Mətuteh masuṽ dani. Mitipair təlmam gəm hən ginau ale um sum̄an məttoḡole a n̄o. Asike mət̄bipair dan nəsaan samito, dereh negəm hən gamito, nilav kuv nametəlai nam̄ial samit dan naut toil lan. ⁶ Be ikad natsua len gamito tovoi: gomətahun naṽide silat seNikolaus, ginau am nomətahun buni.*

⁷ “Avan ideh tokad nədarin̄an tesəsəloḡ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail! Avan ideh towin səhor nədaḡan hən nəsaan, dereh nidam̄ hən ḡihan naṽit nəhai hən nəmauran len nəParatais siGot.†

Napisulan van hən alat siYesu a Smirna

⁸ “Gitos gat napisulan egai van hən aḡel tokətkəta təban alat siYesu a Smirna. Gitos nategai ke:

“Ginau notovi metəkav mai naməkot, ginau notomat mai notomaur təlmam, ginau nokəmaiegai ke:

⁹ “Noləboi na-ləḡon-isa-vəsa-an mai nə-par-tite-an samito, wake mətəpul hən navoian siGot! Noləboi natit gail, aenemi samit gail lotokele, hən ləḡemədas nahəsamito. NaJu galenan lokis galit hən alat siGot, be sakitin, husur naḡonḡonan salito evi naḡonḡonan siSetan. ¹⁰ Samtemətahw len na-ləḡon-isa-vəsa-an ideh pəpadaḡ hən ḡegəm hən gamito. Natəmat dereh tibar hən gamit galevis len naim bəbaḡis hən ḡitaltal husur nadəlomian samito ke timabe, ale dereh mətələḡon tisa vəsa len

* **2:6:** Alat seNikolaus lunau ke lotovi Kristen be lohusur naḡusanan seNikolaus, savi siYesu. † **2:7:** Gen 2.8-9. Paratais len nasoruan ta Kris evi nəhol o nəhol hən naṽit nəhai.

nəmaribon̄ tesəḡavur. Mitidaḡ len ginau, naut kəmas nəmatan b̄ibar gamito, ale dereh nilav nəprais hən nəmauran kitin mai gamito.*

11 “Avan ideh tokad nədaraḡan tesəsəlon̄ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail! Avan ideh towin səhor nədaḡan hən nəsaan, nəmatan na-vəha-ru-an asike igol nəsənahān lan.‡

Napisulan van hən alat siYesu a Perkamum

12 “Gitos gat napisulan egai van hən aḡel tokətkəta təban alat siYesu a Perkamum. Gitos nategai ke:

“Ginau notokad nəbu nəbəlan tokan naut toru, ginau nokəmaiegai ke:

13 “Noləboii ke mətutoh len naut nəbilitihai bətbətah siSetan topat lan. Naut kəmas natenan mətotəḡau gat nahəsagw sal, mətudaḡ len ginau. Mətomətahun mətbigam dan ginau, naut kəmas lotogol aAntipas tomat. AAntipas enan idaḡ hən b̄ikel kot ginau ale lugol tomat sil ginau len navile samito, naut aSetan totoh lan. 14 Avil len natgalevis nusor tas gamito. Ikad gamit galevis ei lotohusur nəvide siPalaam toḡusan aPalak hən nəvide hən b̄igol alat a Israel ləbisa. Etəḡov nəlolit hən ləbihan nəhanian nəvanuan gail lototutumav həni van hən nələblab gail mai hən ləb̄igol naitian tosa.* 15 Len nəvide tomaienān ikad gamit galevis lotohusur nəpusanan silat seNikolaus.* 16 Imagenan, mitipair dan nəsaan

* 2:10: Gen 24.55; Dan 1.12, 14 ‡ 2:11: KelV 20.14, 21.8 Nəmatan na-vəha-ru-an evi nəmatan vi sutuai, ale nəmatan enan saləboi b̄igol natideh len alat lotowin səhor nədaḡan hən nəsaan. * 2:14: Num

25.1-2, 31.16 * 2:15: KelV 2.6

samito! Asike mət̃bigole, vəha-sua ηai dereh negəm, ʔal mai gamit mət̃tohusur aNikolaus hən nāʔu nəʔalan hən nabuηogw.

17 “Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail! Avan ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan, dereh nilav nəmanna galevis tosusuah maii, nəmanna togəm len nəmav. Ale dereh nilav nəvat topəhw maii. Len nəvat enan aGot itos gat nəhes veveu lan, ale səkad avan ideh toləboi nəhes enan, be gai nəʔilavi maii ηai, eləboii.*

Napisulan van hən alat siYesu a Tiatira

18 “Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokəkətəta təban alat siYesu a Tiatira. Gitos nategai ke:

“Ginau notovi aNatun aGot, namətagw tohun nəhab towunwun, nariegw tohun natələi bras tobilbil, ginau nokəmaiegai ke:

19 “Noləboi natit ʔisi mət̃togole. Noləboi nələmas-buni-an samito, nədəlomian samito, nəvi-tarhəte-an samito mai nə-daŋ-ʔuri-an samito tobəlav, ale gagai mətugol natgalenan səhor ta ŋo. 20 Avil len nategai nusor tas gamit ke: alitenan, aJesepel, tokis gai gabag hən ahai kelkel ur sua, mətudaŋ hən ʔeʔusan ei. Len nəʔusanan egəras naslev sagw gail hən ləʔigol naitian tosa, han nəhanian nəvanuan lototutumav həni van hən nələblab gail.* 21 Nulav mai alitenan, namityal hən ʔipair dan naitian san tosa, be emətahun ʔipair dani. 22 Imaienan, dereh

* 2:17: Exo 16.14-15, 33-34; Isa 62.2, 65.15

* 2:20: 1Ki 16.31,

19.1-2; 2Ki 9.22, 30

nibar həni len nəmel sua. Ale len naut enan, gai mai galit lotogol naitian tosa maii, dereh nigol leləŋon tisa vəsa tibatbat. Asike ləbipair dan nəvide hən nəsaan san, dereh timaienan. ²³ Ale dereh nigol anatun gail limat hən navile-sir, beti alat siYesu len naut p̄isi dereh leləboii ke, ginau notovi gai tokəta kitev nəsa topat len nənauan mai nəlon nəvanuan gail, ale dereh nilav mai gamit p̄isi, nəsa tonor hən nagolean samit v̄isusua.*

²⁴ “Be nukel mai gamit am a Tiatira, gamit mətsatəgau naṗusanan enan, gamit mətsaləboi nəsa lotokisi hən naṗusanan gail siSetan lotosusuah buni, nukel mai gamit ke, asike noriŋ natideh am len gamito biŋol nəmauran samit biɗaŋ, ²⁵ be nategai ŋai: nəsa məttokade, mətetəgau gati vir nagəmaian sagw. ²⁶ Avan ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan mai togol naləŋonian sagw tabtab vəbar nagilen, dereh nilav nədaŋan hən na-il-a-ŋo-an maii hən beil a ŋo hən naluṽoh hən nəvanuan gail;

²⁷ ‘Dereh teil a ŋo hən galito hən nəbatw nametəlai, nalolosaan teḅuer, ale tigol limasirsir hun nəblikoro tan ḅulau.’*

²⁸ “Dereh likad nədaŋan hən na-il-a-ŋo-an tohun nədaŋan hən na-il-a-ŋo-an notokade len aTəmagw, ale nilav namōso lalan am mai galito!§

²⁹ “Avan ideh tokad nədarinjan tesəsəloŋ hən

* **2:23:** Psa 7.9, 62.12; Jer 17.10 * **2:27:** Psa 2.8-9 § **2:28:** Num 24.17; KelV 22.16. Namōso lalan evi aYesu, gol ke dereh tilav gai gabag mai alat lotowin səhor nədaŋan hən nəsaan mai togol naləŋonian san tabtab vəbar nagilen.

nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail!

3

Napisulan van hən alat siYesu a Sartis

¹“Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a Sartis. Gitos nategai ke:

“Ginau notokad aNunun aGot toməlevru mai naməso toməlevru, ginau nokəmaiegai ke:

“Ginau noləboi natit ɸisi məttoḡole, noləboii ke məttoḡat nəhes ke məttomaur, wake mətumat. ² Mitilele, mətəhulahul! Naḡide samit lotovoi sal pəpadaŋ ləbimasig, mitigol lidaŋ am. Husur nusabi ke len nəhon aGot sagw, nəsa məttoḡole, mətsagol səhav. ³ Mitinau təlmam hən naɸusanan məttoḡəsəlonɸ hənɪ mai məttoḡədomi a mō. Mitigol husuri, ale pair dan nəsaan samit gail. Asike mətɸilele, asike mətɸehulahul, dereh negəm sunian nəvanuan vənənah, ale asike mətoləboi namityal nəbegəm lan hən nəbilav nəpanismen mai gamito.*

⁴“Ikad gamit galevis a Sartis ei ləsados nahurabat salit hən nəsaan, ləsamədas nəmauran salit hən nəsaan. Ale dereh liyar mai ginau, nahurabat salit topəhw. Dereh liyar mai ginau husur lunor hən ləbiyar mai ginau. ⁵ Avan ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan, len naḡide tomaienən, dereh tesun nahurabat topəhw. Asike nukaskas nahəsən dan naləbulat hən nəmauran, avil dereh nikel kot nahəsən len nəhon aTəmagw mai aŋel san gail.

* **3:3:** Mat 24.43-44; Luk 12.39-40; 1Tes 5.2; 2Pit 3.10

⁶ “Avan ideh tokad nədarinjan tesəsəlonj hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail!

Napisulan van hən alat siYesu a Filatelfia

⁷ “Gitos gat napisulan egai van hən anjel tokətkəta təban alat siYesu a Filatelfia. Gitos nategai ke:

“Ginau notovi siGot notovi nakitinan, ginau nukad naki siTevit tovi Kiŋ. Nəsa notosəŋjav həni, avan ideh edədas bəkəköl həni. Nəsa notokəköl həni, avan ideh edədas bəsəŋjav həni. Ginau nokəmaiegai ke:*

⁸ “Ginau noləboi natit pisi məttoğole, ale nosəŋjav hən nabopita mōs gamito avan ideh edədas bəkəköl həni. Bathut noləboi ke mətukad natuhdanjan, be mətugol nəsa notokele len nasoruan sagw, ale mətsakel na-kel-mətəhun-ginau-an boŋ ideh. ⁹ Alat len naβonβonan siSetan, naJu lotokis galit hən alat siGot be sakitin, lolibliboŋ, dereh nigol galit letəŋedur bathuriemito, hən ləbələboi səhoti ke notoləmas bun gamito.* ¹⁰ Bathut məttoğol husur nakelean sagw todaŋ ke, mitikad nə-daŋ-βuri-an bəbəlav, dereh ginau netəgau gol gamito dan namityal hən na-ləŋon-isa-vəsa-an pəpadaŋ hən bəgəm bar navile a pan kavkav, hən bitaltal kitev nadəlomian sinəvanuan lotosuh lan ke timabe. ¹¹ Ginau dereh nəgəm tutut. Mətətəgau gat nadəlomian məttoğade, hən avan ideh asike bilav kuv nəprais samito. ¹² Avan ideh towin səhor nədaŋjan hən nəsaan, dereh nigol tegəm vi rivbet len naim siGot sagw, ale aGot asike igam dani

* **3:7:** Isa 22.22; Job 12.14 * **3:9:** Isa 43.4, 49.23, 60.14

boŋ ideh am. Dereh nitos gat nahəsan aGot sagw lan, mai nahəsan nabiltivile siGot sagw tovi Jerusalem veveu bəgəm len nəmav len aGot sagw. Ale dereh nitos gat nahəsagw veveu lan.*

¹³ “Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəlōŋ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail!

Napisulan van hən alat siYesu a Laotisea

¹⁴ “Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a Laotisea. Gitos nategai ke:

“Ginau notovi nakitinan,* notodaŋ hən nəbikel kot nakitinan hən natit p̄isi tovisi, ginau notovi nəkadun natit p̄isi aGot toum həni, ginau nokəmaiegai ke:*

¹⁵ “Ginau noləboi natit p̄isi məttoŋole. Mətsapud buni, mətsasusus buni. Noləŋon masuŵ ke mətōpud buni o mətōsusus buni! ¹⁶ Be husur məttopat rivuh, mətōpud kəkereh ŋai, mətsapud buni, mətsasusus buni, vəha-sua ŋai dereh nəpulai hən gamito dan nabuŋogw, nemətahun gamito!*

¹⁷ Gamit mətuke, ‘Nopul hən natite, nukad natit p̄isi notoləŋoni, natideh nəsəpar.’ Be mətsənaui səhoti ke mətto mərav sədaŋ, mətunor hən nəvanuan gail lotololosa hən gamito, mətovi məsal, mətovi metbesw mai mətōburmalmal.

¹⁸ Nukel mai gamit ke, ivoi hən mətbeŵur nagol

* **3:12:** Isa 62.2 * **3:14:** 2Kor 1.20 * **3:14:** Pro 8.22
 * **3:16:** Len naut egai, alat lotopud buni lukad nadələmian len aYesu, ale alat lotosusus buni ləsəkad nadələmian lan. Be alat lotopat rivuh, ləsapud kəkereh, aGot emətahun galito husur lotopul hən nə-lon-uri-an.

len ginau hən mət̃bepul həni, nagol lotolatlat kitevi len nəhab ke tomabe. Ivoi hən mət̃beṽur nahurabat topəhw, hən mət̃besun gail, hən asike nahurumit bisa len nəmalmalan samito. Ivoi hən mət̃beṽur nəmersin nəmet, hən mət̃bikas namətamit həni, hən mət̃bekəta. ¹⁹ Avān ideh notoləmas buni, dereh nesivoh lan, mai nigol tipanis hən nəbeṽusani. Imaienan, mət̃epud, mitidaŋ len nakitinan ale pair dan nəsaan samit gail!* ²⁰ Ginau boh noil bopita, nudeldel. Avān ideh bəsəsəlōŋ hən nadologw, bəsəŋav hən nabopita, dereh nəbis van həni, ale namrihan katəpol. ²¹ Avān ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan, dereh nigol tebətah mai ginau len nabiltihai bətbətah sagw, surian notowin səhor nədaŋan hən nəsaan, ale notobətah mai aTəmagw len nabiltihai bətbətah san.

²² “Avān ideh tokad nədariŋan tesəsəlōŋ hən nəsa aNunun aGot tokel mai alat siYesu len naut gail!”

4

Nalotuan len nəmav

¹ Nəboŋ tokəmaienan tonōŋ, nokəta, noris nabopita tosəŋav len nəmav, ale nadoldol notosəsəlōŋ həni a nio, nəwalan han tohum nətrampet, ikel mai ginau ke, “Gegəm a məhat gegai, ale dereh neṽusan gaiug hən natit gail ləbimasvisi a tahw len natgalenan.”

² Vəha-sua ŋai aNunun aGot iwol hən ginau, ale noris nabiltihai bətbətah sua topat len nəmav,

* **3:19:** Pro 3.12; Ipru 12.6

noris avan sua tobətah lan! ³ Atenan tobətah ei, nənahənah han ebilbil hum nəvat jasper mai nəvat karnelian. Ale ikad nanivaniv tomial kəsan, garu len nəhai bətbətah hum nəvat emerald.*

⁴ Nəhai bətbətah tovi 24 ludar visi, ale nəvanuan totibau lotovi 24 lobətah len gail. Nəvanuan gale nan lovi həvut lotoil a mō lotosun nahurabat topəhw, mai len nəkadulito lukad nəkraun nagol hum sekiŋ. ⁵ Ale nəkabil ikabil mai nəbiliurur ekurut len nəbiltihai bətbətah rivuh. Ikad namial toməlevru lotopaŋ wunwun a mō len nəbiltihai bətbətah enan. Namial galenan lovi aNunun aGot toməlevru.* ⁶ A mō len nəbiltihai bətbətah ehum tokad nəbiltimetduŋduŋ hən nakəlas tobilbil masil hum nəvat kristal.†

Dar vis nəbiltihai bətbətah len nətarhət tovat han, ikad natit tovat lotomaur, lotopaŋ mətalito a mō mai a tahw.

⁷ Natit nametəkav tomaur esumian nalion, na-vəha-ru-an hən natit lotomaur esumian natuhbuluk, na-vəha-tor-an hən natit lotomaur nəhon esumian nəhon nəvanuan, ale na-vəha-vat-an hən natit lotomaur esumian naikel toməlah.‡

⁸ Natgalen visusua lukad nəhabəlalito toməlevtes lotopaŋ mətalito a məhat mai pipite. Ləsəŋavŋav, be len nalennəyal mai nalenmariug luke, “Gai tovi Got kitin, gai tovi Got kitin, gai tovi Got kitin,

* **4:3:** Hən naves 2-3, ris Eze 1.26-28, 10.1. Jasper: evi nəvat sua gəsaləboi gəbəkəta tur lan, nətau han tomial o tokəsan o toyaŋŋaŋ; karnelian: evi nəvat tobisibis; emerald: evi nəvat tokəsan be tomasil. KelV 21.19-20. † **4:5:** Exo 19.16; Eze 1.13; Zec 4.2 ‡ **4:6:** Nəvat kristal evi nəvat tomasil hum nakəlas səkad nətau ideh. † **4:7:** Hən naves 6-7, ris Eze 1.5-10, 22, 10.14. Naikel evi nəman naməsav totibau tohum nəbal be totibau səhori.

Nasub̄ aGot aBiltidaŋan,
ategail tovi gai ta sutuai tia, tovi gai gagai,
mai tovi gai beŋəm sal.”*

⁹ Nəboŋ natit tovat lotomaur lotosal suh nəyalyalan sitenan tobətah len nabiltihai bətbətah, nəboŋ lotoputsan nahəsan, nəboŋ lotosipa vi təban gai tomaur vi sutuai vi sutuai, ¹⁰ nəvanuan totibau lotovi 24 luteh bathurien ategail tobətah len nabiltihai bətbətah, ale lulotu hən ategail tomaur vi sutuai vi sutuai. Lorin̄ nəkraun nagol salito a m̄o len nabiltihai bətbətah, luke,

¹¹ “O Nasub̄, aGot sinamito! Inor hən gəb̄ikad nəsal-suhi-an hən nəyalyalan sam̄.

Inor hən gəb̄ikad na-putsan-nahəsam̄-an mai nabiltidaŋan.

Husur gaiug goum hən natit p̄isi,
ale bathut naləŋonian sam̄, goum hən gail,
gugol losuh, lukad nəmauran.”

5

Navuhean hən nalobulat

¹ Beti len navəlan nəmatu sitegail tobətah len nabiltihai bətbətah, noris nalobulat tokad natosian len nətarhət toru lotobul həni, burut gati vəha-məlevru.* ² Ale noris aŋel todaŋ tokai len nadoldol towal habat ke, “Len nəhon aGot, ase inor hən bekin kotov nabuburutan, hən bevh̄ nahalobulat eg tobul?” ³ Avil səkad avan ideh len

* **4:8:** Eze 1.18, 10.12; Isa 6.2-3 * **5:1:** Eze 2.9-10; Isa 29.11.
Nəboŋ lotobul hən nalobulat, loburut gat nagilen hən nəwaks, ale nəboŋ nəwaks tomədmədau sal lupos gat nənahənah hən avan sua lan tokele ke nalobulat enan evi esan, mai avan tile saləboi bevh̄uhe.

nəməv, o len navile a pan, o buthəvile a pan toləboi
 bəvuh nalobulat tobul o hən bəvuruŋi.*

⁴ Beti nutaŋ habat, husur ləsaləboi ləbisaḅ avan
 ideh tonor hən bəvuh nalobulat tobul ale hən
 bəvuruŋi. ⁵ Be len nəvanuan totibau lotovi 24
 lotovi haṽut lotoil a mō, sua ikel mai ginau ke,
 “Sagitaŋ! Geris, sua len nəpasusan siTevit, Nalion
 len nahəmar seJutah, gai ewin səhor p̄isi aenemi
 san gail. Gai eləboi bəkin kotov nabuburutan
 toməlevru, ale hən bəvuh nalobulat tobul.”*

⁶ Ale noris natuhsipsip tohum nəvanuan gail loto-
 gol tomat, avil eil rivuh len naut tokad nābiltihai
 bətbətah mai natit tovat lotomaur, eil rivuh len
 nəvanuan totibau lotovi 24. Natuhsipsip enan
 ikad nəbalbal toməlevru mai namətan toməlevru
 lotovi Nunun aGot toməlevru, gai tosəvat galit
 vi lan navile a pan kavkav.* ⁷ Ale aTuh-sipsip
 egəm, ilav nalobulat tobul dan navəlan nəmatu
 sitenan tobətah len nābiltihai bətbətah. ⁸ Nəboŋ
 tolav nalobulat tobul, natit tovat lotomaur mai
 nəvanuan totibau lotovi 24 luteh bathurien aTuh-
 sipsip. Galit p̄isi lukad navus beltaŋ v̄isusua,
 ale lotəgau nasiloh nagol lotopul hən nəhai pəhas
 nəbōn tosusau tovi na-sor-tuṽ-an silat siGot.*

⁹ Lokəkai hən nəbē veveu ke,*

“Gaiug gunor hən gəb̄ilav nalobulat tobul
 ale kin kotov nabuburutan gail hən gəb̄evuhe.
 Nəvanuan gail lugol gumat,
 be len nəda hən nəmatan sam̄,
 goṽur nəvanuan gail hən ləb̄evi siGot,*

* **5:3:** Flp 2.10 * **5:5:** Gen 49.9; Isa 11.1, 10 * **5:6:** Isa 53.7;

Zec 4.10 * **5:8:** Psa 141.2 * **5:9:** Psa 33.3, 98.1; Isa 42.10

* **5:9:** Kol 1.20

goṽur galit dan nahəmar p̄isi, nasoruan p̄isi,
nabi tiltile p̄isi mai naluṽoh hən nəvanuan gail
p̄isi.

10 Ale gugol logəm vi hai tutumav gail təban aGot,
nəvanuan gail lototoh pipihabəlan.*

Dereh leil a m̄o hən nəvanuan gail len navile a pan.”

11 Beti nokəta tətəs, ale nosəsəloṅ hən nadolon
aṅel gail tosoḅur masuṽ notodədas nəbēṽuruṅ
gail.* Aṅel gail mai natit lotomaur mai nəvanuan
totibau gail ludar vis nabiltihai bətbətah. 12 Len
nabiltidoldol luke,

“ATuhsipsip, nəvanuan gail lotogol tomat, inor len
nəhon aGot
hən b̄ikad nabiltidaṅan, b̄epul hən natite,
b̄ikad namitisau hən nəmauran tonor mai
na-ləboi-buni-an hən b̄igol natite.

Inor hən natit p̄isi ləbēputsan nahəsən. Inor hən
b̄ikad nəyalyalan hən nəbathumənas mai na-
sor-sal-suhi-an.”

13 Beti nosəsəloṅ hən natit p̄isi lotosuh len nəmav
mai len navile a pan mai buthəvile a pan mai len
tas, natit p̄isi luke,

“Datisal suh atenan tobətah len nabiltihai bətbətah
mai aTuhsipsip,
dateputsan nahəsalaru,
nəyalyalan hən nəbathumənas mai nədaṅan hən na-
il-a-m̄o-an,
lipat len gəlaru vi sutuai vi sutuai!”

14 Natit tovat lotomaur luke, “Ganan,” ale nəvanuan
totibau lotovi haṽut lotoil a m̄o, luteh len tan, kəta
vi pan, lulotu.

* 5:10: Exo 19.6; KelV 1.6 * 5:11: Dan 7.10

6

Nabuburutan toməlevtes

¹ Nəboŋ notokəta, noris aTuhsipsip tokad nalobulat tobul, ekin kotov nabuburutan metəkav len nabuburutan toməlevru lotoburut gat nalobulat tobul.* Ale nosəsəloŋ hən esua len natit tovat lotomaur tosor len nadoloŋ tohum nabiliurur toke, “Gəmai!” ² Nokəta, ale noris nahos topəhapəhw togəmai. Atesua tosaŋ lan etəgau navus mai nəwei han. Ikad nəkraun nagol aGot tolav maii hən tosuni, ale hum nəvanuan towin səhor naenemi san gail len nəbalan tosoður, igam van hən bəwin səhor ɸis naenemi san gail.

³ Beti aTuhsipsip ekin kotov nabuburutan na-vəha-ru-an, nosəsəloŋ hən na-vəha-ru-an len natit tovat lotomaur toke, “Gəmai!” ⁴ Nahos togon egəmai, nahos tobisibis. Atesua tosaŋ lan, aGot ilav nabiltiɸu nəbalan maii, hən bıkad nədaŋan hən na-il-a-mo-an, hən bilav kuv natəmat dan nav-ile a pan, hən nəvanuan gail ləbimat len nəbalbalan mai galit gabag.

⁵ Beti aTuhsipsip ekin kotov nabuburutan na-vəha-tor-an, nosəsəloŋ hən na-vəha-tor-an len natit tovat lotomaur toke, “Gəmai!” Ale nokəta, noris nahos mermer togəmai, ale atesua tosaŋ lan, len navəlan etəgau nasəkel tonənoŋ hən naməlasan.*

⁶ Ale nosəsəloŋ hən nəwalan hum nadoldol togəm len natit tovat lotomaur toke, “Nəvat hən nalita tosua hən nawit dereh tevi natenarius tesua, nəvat

* **6:1:** KelV 5.1 * **6:5:** Hən naves 2-5, ris Zec 1.8, 6.1-8. Len nasəkel, nəvanuan enənoŋ hən naməlasan namətəlai gai toləboii mai naməlasan hən natit gai saləboi, hən bələboi naməlasan han.

hən nalita totor hən nəpali dereh teḗitḗitoḗ.† Ale sagemədas naoil mai nəwain!”

⁷ Beti aTuhsipsip ekin kotov nabuburutan na-vəha-vat-an, nosəsəlonḗ hən na-vəha-vat-an len natit tovat lotomaur toke, “Gəmai!” ⁸ Ale nokəta, noris nahos togəmai, nətau han tokəsan wavwav. Ate-sua tosaḗ lan, nahəsən aMatan, ale Naut Nəmatan ehusuri, itah maii. AGot ilav nədaḗan mai gəlaru hən arḗigol ḗesua ḗimat dan tovat len nəvanuan ḗisi len navile a pan. Ilav nədaḗan mai gəlaru hən arḗigol nəmatan len nəḗalan o nə-par-hanian-an o naməsahan tiltile o narivatəvat nalilihai.‡

⁹ Nəboḗ aTuhsipsip tokin kotov nabuburutan na-vəha-rim-an, pipit nəmel tutumavan, noris nəlon alat lotomat sil nasoruan siGot. Nəvanuan gail lugol alaten lumat sil na-kel-uri-an tovoi lotodaḗ hən ləḗikel koti. ¹⁰ Lukai habat van hən Nasuḗ. Luke, “Masta gaiug gotovi Got kitin! Gitoh teḗəlav mabe vir gəḗənənoḗ hən nəvanuan lotosuh len navile a pan mai nəbathut nakitinan hən ləḗipanis sil nəsa lotogole hən ginamito? Gigol nasisilan hən galito husur nəda hinamit mai nəmatan sinamit ḗais?” ¹¹ Beti aGot ilav nahurabat pəḗapəḗw mai galit ḗisi. Ale ikel mai galit ke liḗavḗav kəkereḗ vir naslev siYesu gail suḗan galito, mai awawa salit len nadəlomian ḗisəḗur ləḗimat. Bathut nəvanuan lotomətahun aGot dereh ligol alatenan

† **6:6:** Natenarius evi nəvat nəḗurḗuran hən nauman hən nəmariboḗ tosa. Nəpali ehum nawit be nabus han isa səḗor nawit. Husur enan nəvat han ekəkereḗ ḗai. Nawit mai nəpali lovi hanian seḗu gail, be len naut egai nəvanuan lupar hanian ale nəvat hən nawit mai nəpali etibau masuḗ. ‡ **6:8:** Eze 14.21. Naməsahan tiltile eləboi ḗevi navilesir.

limat sil nadəlomian lotokade len aYesu van vəbar na-ṣuruj-gati-an ḅihau hən alat ləbimat.

¹² Nəboŋ aTuhsipsip tokin kotov nabuburutan na-vəha-məlevtes-an, noris nabiltidu todū. Noris namityal togəm mermer hum nahurabat harharo, ale noris nahəbati kavkav togəm bisibis hum nəda.

¹³ Beti naməso gail len nəmav luteh len tan, hum naṽit nəhai lotoveu lotorus len nəlan paru. ¹⁴ Ale

nəmav ebul vi tut hum naləbulat lotobul həni, ale naṽehuh mai naholoul ṽisi lorus dan namilelito. §

¹⁵ Beti nakiŋ sinavile a paŋ gail, nəvanuan totibau gail, nabiltisoltia lotoil a mō hən nasoltia tosəbur,

alat lotopul hən natite, nəvanuan bəbau gail, naslev gail mai alat ləsavi slev, galit ṽisi losusuah len

naḅurhuvat gail mai napipivat hən naṽehuh gail. ¹⁶ Ale lukai van hən naṽehuh mai nəvat gail ke,

“Mititeh len ginamito, susuan ginamit dan nəhon atenan tobətah len nabiltihai bətbətah. Susuan ginamito dan nəlol paŋpaŋ seTuhsipsip!”* ¹⁷ Husur

nəboŋ totibau hən nəlol paŋpaŋ səlaru egəm tia, ale as teləboi ḅeil gati?”*

7

Alat a Israel lotovi 144,000

¹ Beti noris aŋel tovat lotoil, sua len nanot, sua len nais, sua len nasaut mai sua len nawes. Loil gol nəlan gail hən nəlan asike ḅəṽuv nətan o nətas o nəhai ideh.* ² Ale noris aŋel togon togəm len

naut namityal tovisi lan, ikad natesua hum nəstam

§ **6:14:** Hən naves 12-14, Isa 13.10-13, 34.4; Eze 32.7-8; Amo 8.9; Jol 2.10; 2Tim 4.13 * **6:16:** Hos 10.8; Luk 23.30 * **6:17:** Jol 2.11; Zep 2.2-3 * **7:1:** Jer 49.36; Dan 7.2; Zec 6.5

hən bīṣos gat nabuburutan len natite ke siGot nəkadun nəmauran. Ale ikai habat van hən aṅel toyat galenan, aGot tolav mai galito nədaṅan hən ləbēmədas nətan mai nətas. ³ Ikai ke, “Mititoh bai! Samtemədas nətan o nətas o nəhai gail vəbar namtbīṣos gat nəstam len nabunəhon naslev siGot sidat gail bīnoṅ.”* ⁴ Ale nosəsəloṅ hən naṣuruṅan salit aṅel toṣos gat nəstam len nabunəholito ke lovi siGot. Iṣos gat nəstam len 144,000 dan nahəmar ṗisi ta Israel:

⁵ 12,000 dan nahəmar Jutah,
 12,000 dan nahəmar Reupen,
 12,000 dan nahəmar Kat,
⁶ 12,000 dan nahəmar Aser,
 12,000 dan nahəmar Naftali,
 12,000 dan nahəmar Manasseh,
⁷ 12,000 dan nahəmar Simeon,
 12,000 dan nahəmar Levi,
 12,000 dan nahəmar Issakar,
⁸ 12,000 dan nahəmar Sepulun,
 12,000 dan nahəmar Josef,
 12,000 dan nahəmar Penjamin.

Nə-sal-suhi-an səbīltiṽoh

⁹ Husur natgalenan noris nabīltiṽoh, avan ideh edədas bēṽuruṅi. Logəm len naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile ṗisi, logəm len nahəmar ṗisi, logəm len nəvanuan nabi tiltile gail ṗisi mai nasoruan ṗisi. Ale loil a nō len nabīltihai bətbətah mai len nəhon aTuhsipsip. Losun nahurabat topəhapəhw ale len nəvəlalito lutariv nəpəshət

* **7:3:** Eze 9.4-6

nadet.* 10 Ale len nabiltidoldol lukai habat ke, “Nə-lav-kuvi-an dan na-ləŋon-isa-vəsa-an egəm len aGot sidato tobətah len nabiltihai bətbətah, mai egəm len aTuhsipsip!” 11 Ale aŋel gail p̄isi loil dar vis nabiltihai bətbətah mai nəvanuan totibau gail mai natit tovat lotomaur. Luteh len tan, b̄oy kəta vi pan, a m̄o len nabiltihai bətbətah hən ləbilotu hən aGot ke,

12 “Kitin! Na-sor-sal-suhi-an, nəyalyalan hən nəbathumənas, namitisau hən nəmauran tonor, nasipaan, na-putsan-nahəs-an-an, nabiltidaŋan, mai na-ləboi-buni-an hən b̄igol natite; tevi təban aGot sidato vi sutuai vi sutuai. Ganan!”

13 Beti sua len nəvanuan totibau gail eus ginau ke, “Alategai lotosun nahurabat pəhapəhw gail, lovi ase? Logəm len naut a be?” 14 Ale nusor vari ke, “Nəsələboi. Nasub̄, gaiug goləboi, gikele.”

Beti ikel mai ginau ke, “Lovi alat lotolavutur len nəboŋ hən na-b̄iltiləŋon-isa-vəsa-an gail. Lokəkas nahurabat salit len nəda heTuhsipsip, gol lotopəhw yesyes.* 15 Imagenan loil a m̄o len nabiltihai bətbətah siGot, ale loum san len nalennəyal mai nalenmariug len naim san. Ale gai tobətah len nabiltihai bətbətah dereh tik-abut gol galito, havhav hən galito. 16 Asike lumalkəkət, asike lumaduh boŋ ideh am. Asike

* **7:9:** Nadet ehum namətu, ebəlav, ikad nəpashəte mai ikad nəvite lotohanhani. Len naut a Israel ləb̄ilb̄il həni hən ləb̄əv̄usani ke lotowin səhor aenemi salit gail len nəbalan o hən b̄əv̄usan nahəhəv̄uran salito. * **7:14:** Dan 12.1; Mat 24.21; Mak 13.19

nəyal esun masuŵ hən galito, asike napudan ideh ilat karkar hən galito. ¹⁷ Husur aTuhsipsip toil riyuh len naut tokad nabiltihai bətbətah dereh tekətkəta təban galit hum tovi vanuan nasipsip salito. Dereh tesəhar galito vi lan nabəko gail hən nəwai nəmauran. Ale aGot dereh tigar namətarur gail p̄isi dan namətalito.”†

8

Nabuburutan na-vəha-məlevru-an

¹ Nəboŋ aTuhsipsip tokin kotov nabuburutan na-vəha-məlevru-an, len nəmav naut eḅut len nahudhut nəhaua. ² Beti noris aŋel lotoməlevru lotoil len nəhon aGot, ale ilav nətrampet* lotoməlevru mai galito.

³ Ale aŋel sual am totəgau nasiloh nagol hən nəhai pəhas tobasw, egəm il ben nəmel tutumavan.* Ale aGot ilav nəhai pəhas isoḅur maii, hən biḡol biḅon mai na-sor-tuŵ-an gail silat siGot p̄isi. Ale eviol həni len nəmel tutumavan lotoum həni hən nagol, nəmel tutumavan enan ipat a m̄o len nabiltihai bətbətah. ⁴ Ale nəbasuhab hən nəhai pəhas toḅon mai na-sor-tuŵ-an gail silat siGot, evi məhat len nəhon aGot, dan navəlan aŋel. ⁵ Beti aŋel enan ilav nadurinen topaŋ dan nəmel tutumavan, igol epul len nasiloh nagol hən nəhai pəhas, ale ebubulani vi lan navile a pan, ale nabiliurur ekurut, ikad nəwalan gail, nəkabil ikabil mai nadu edu.*

† **7:17:** Len naves 16-17, ris Psa 23.1-2; Isa 25.8, 49.10; Eze 34.23 * **8:2:** Nətrampet ehum nahəmadu o nəbalbal sesipsip o natit tomagenan tovi metəlai gotoŵuv lan hən biwal * **8:3:** Exo 30.1-3 * **8:5:** Exo 19.16; Lev 16.12; Eze 10.2

Nətrampet gail

⁶ Beti aņel lotoməlevru lotokad nətrampet lotoməlevru, loutaut hən ləbēvuv gail.*

⁷ Aņel metəkav eṽuv nətrampet san. Nəais† mai nəhab artobon mai nəda, aGot idaņi vi lan navile a pan. Nahudhut tosua dan totor hən navile a pan, nəhab ihani. Nəhai tosua dan totor, nəhab ihan tavun gail, mai naliol kəsan p̄isi.*

⁸ Beti aņel na-vəha-ru-an eṽuv nətrampet san, ale natit hum nabiltiṽehuh topan, aGot ibar həni len tas. Nahudhut nətas tosua dan totor egəm vi da.

⁹ Nahudhut tosua dan totor hən natit p̄isi tomaur len tas, lumat, mai len nəlanis p̄isi, tosua dan totor lumasig.

¹⁰ Beti aņel na-vəha-tor-an eṽuv nətrampet san. Nabiltimeso topan hum namial, iteh dan nəmav vi lan nahudhut tosua dan totor hən nawisel gail mai nabəko gail.* ¹¹ (Ale lokis nameso enan hən Nəhai Tokon.) Nahudhut tosua dan totor hən nəwai egəm kon, ale nəvanuan isoḅur lumat husur lotomun nəwai enan tokon.*

¹² Beti aņel na-vəha-vat-an eṽuv nətrampet san. Natsua iṽas nahudhut tosua dan totor hən namityal mai nahəbati mai nameso gail, hən nəmargobut bəsusuan nahudhut tosua dan totor hən namialan halito. Namial eḅuer len nahudhut tosua dan totor hən nalennəyal mai nalenmariug.*

¹³ Beti nokəta, ale naikel‡ sua toməlah len naməsav, nosəsəloņ hən tokai habat ke, “Wee!

* **8:6:** 1Tes 4.16 † **8:7:** Nəais evi nəwai todaņ nəboņ tosusus buni. * **8:7:** Exo 9.23-25; Eze 38.22 * **8:10:** Isa 14.12 * **8:11:** Jer 9.15 * **8:12:** Exo 10.21-23 ‡ **8:13:** Naikel evi nəman naməsav tohum nabiltibal.

Namətahwan! Namətahwan! Namətahwan dereh tibar alat lotosuh len navile a pan, bathut nəsa ðevisi bogai, nəboŋ aŋel naməkot lototor læbēvuv nətrampet salit gail!”

9

¹ Beti aŋel na-vəha-rim-an eŋvuv nətrampet san. Noris naməso sua toteh tia dan nəmav vi lan navile a pan, ale aGot ilav naki hən nəbur nəpanismen səkad nabutite mai aMeso enan. ² Nəboŋ aMeso tosəŋav hən nəbur enan, ibasw vi məhat dan nəbur hum nəbasuhab hən nəbiltihab togol nametəlai tovi wai. Ale nəbasuhab togəm len nəbur ikabut gol namityal mai naməsav.* ³ Beti nalokust* gail loməlah dan nəbasuhab vi lan navile a pan, ale aGot ilav nədaŋan hum naskopion mai gail hən læbēvin nəvanuan.* ⁴ Ale aGot ikel mai galit ke salemədas naliol o nəhai o natideh tokəsan, be loləboi læbemədas nəvanuan ŋai ləsəkad nəstam siGot len nabunəholito.* ⁵ Ikel mai galit ke saligol nəvanuan gail limat, be loləboi læbigol læbeləŋon bisa vəsa len nahəbati ðerim. Na-ləŋon-isa-vəsa-an salit dereh tehum napəŋasan sinəvanuan nəboŋ naskopion tovini. ⁶ Len nahəbati torim enan, nəvanuan gail dereh lidon nəmatan, be asike lusabi, leləŋon masuŋ hən nəmatan be dereh tigam dan galito.*

* **9:2:** Gen 19.28 * **9:3:** Nalokust ehun natohtohlomətu, ihanhan natideh tokəsan ale egəm len nəbiltivəshəte tohum nəmarigw.

* **9:3:** Exo 10.12-15; Luk 10.19 * **9:4:** Eze 9.4; KelV 7.2-3, 8.7

* **9:6:** Job 3.21; Jer 8.3

7 Nalokust lohum nahos lotoutaut vir nabiltibalan. Lukad natit hum nəkraun nagol len nəkadulito ale nəholito esumñan nəhon nəvanuan. 8 Lukad navurulito hum navurun napəhaʔut toləbləbah, nariʔolito ehum nariʔon nalion, 9 lukad nametəlai tokabut gol nəmabulito ale nəwalan hən nəhabəlalito ehum nəwalan hən nahos mai nəkat nəbalan lotosoḥur lotomur vi lan nabiltibalan.† 10 Lukad nagilelito lotoləboi ləʔevin nəvanuan hum naskopion, ale nagilelito ikad nədañan hən ləʔeləboi ləʔigol nasənahən len nəvanuan gail len nahəbati ʔerim. 11 Lukad nakiñ toil a mō hən galito, tovi añel hən nəbur nəpanismen səkad nabutite. Len nasoruan seIpru gail nahəsən aApatton, len nasoruan ta Kris nahəsən aAḥollyon.‡

12 Natit metəkav nəvanuan gail lotomətahw habat lan inoñ, be geris, ikad natit teru am arʔegəm sal.

Nətrampet naməlevtesan

13 Beti añel na-vəha-məlevtes-an eʔuv nətrampet san. Nosəsəloñ hən nadoldol sua togəm len nəbalbal tovat hən nəmel tutumavan nagol toil len nəhon aGot.* 14 Beti nadoldol ikel mai añel na-vəha-məlevtes-an tokad nətrampet ke, “Gisah ruʔat nəhau tobañis gat añel tovat len naut hən nabiltiwisel Eufates.” 15 Ale isah ruʔat añel lotovət aGot toutaut hən galito vir nəhaua, nəmariboñ, nahəbati mai nasihau enan, hən ləʔigol ʔesua ʔimat dan totor len nəvanuan ʔisi len navile a pan.

† 9:9: Hən naves 7-9, Jol 1.6, 2.4-5 ‡ 9:11: Nəhes eru enan, namilelaru ke, Gai tomədas bun nəvanuan gail. * 9:13: Exo 30.1-3; KelV 8.3

¹⁶ Nosəsəlon hən naḫurunən hən nəvanuan nəḫalan salito lotosah len nahos. Lovi eru vəha-10,000 vəha-10,000; gol lovi 200,000,000 pisi. ¹⁷ Len na-kətarisi-an sagw nahos gail mai alat lotosah len gail lumaiegai: alat lotosah lukad nametəlai tokabut gol nəmabulito tobisibis hum nəhab, mai toboḅboḅ, mai toyayyan hum nəsalfa. § Nahos, nəkadulito ehum nəkadun nalion. Ale nəhab, nəbasuhab mai nəsalfa evivile dan nəḫalito. ¹⁸ Nahudhut tosua dan totor hən nəvanuan gail len navile a pan lumat len natit totor galegai: nəhab mai nəbasuhab mai nəsalfa lotovivile dan nəḫalito. ¹⁹ Nədanən hən nahos galenan ipat len nəḫalito mai nagilelito. Husur nagilelito lohüm nəmat lotokad nəkadulito lotoləboi ləbigol nasənanan.

²⁰ Avil nəvanuan ləsəmat len nəpəḅasan galenan, galit ləsəpair dan nəvide sasa salito hən ləḅipair van hən aGot. Ao, lulotu sal hən natəmat gail mai nəlablab lotoum həni hən nagol, nasilva, nabrons, nəvat mai nəhai. Nəlablab galenan ləsəboi ləḅəkəta, ləsəboi ləḅəsəsəlon, ləsəboi ləḅiyar be nəvanuan lulotu hən gail sal! * ²¹ Nəvanuan gail ləsəpair dan nəmatan lotogolgole hən nəvanuan, ləsəpair dan na-gol-nəbehi-an salito o nəvide salit hən naitian taḅtaḅor o nəvənvənanan lotogolgole.

10

Aḅel mai natuhlobulat tobul

§ **9:17:** Nəsalfa evi nəvat toyayyan. Goləboi gəḅisəbi pəpadən hən nəhab a Bu. * **9:20:** Psa 115.4-7, 135.15-17; Dan 5.4, 23; 1Tim 4.1

¹ Beti noris aņel togon todaņ, togəm vi pan len nəmav. Nəmavkasw ipat gol niben hum nahurabat, nanivaniv ipat len nəkadun, nəhon ehum namityal mai narien gəlaru, ehum artovi hab. ² Natuhlobulat tobul esəņav len navəlan. Eriņ narien nəmatu len tas mai narien nəmair len tan. ³ Ale ikai len nadoldol towal habat hum nalion toʋun. Nəboņ tokai, nadolon nabiliurur lotoməlevru luwal, lokurut. ⁴ Nəboņ nabiliurur lotoməlevru lotokurut, noutaut hən nəbitos gat nəsa lotokele, be nadoldol len nəmav ike, “Sagikel vəhot natgalenan nabiliurur lotoməlevru lotokele, sagitosi.”*

⁵ Beti aņel notoris toil len tas mai len tan, isar hən navəlan nəmatu vi məhat, vi lan nəmav. ⁶ Len nahəsan atenan totoh vi sutuai vi sutuai, atenan toum hən nəmav mai natit ʋisi tosuhan, navile a pan mai natit ʋisi tosuhan mai nətas mai natit ʋisi tosuhan; len nahəsan atenan, aņel ita gat na-kel-gati-an toke, “AGot asike evəlo am! ⁷ Be nəboņ aņel na-vəha-məlevru-an pəpadaņ hən ʋeʋuv nətrampet san, na-sor-utaut-an siGot tosusuah, dereh tisar-poh. Dereh tevisi hum tokel uri mai nəvanuan nauman san, ahai kelkel ur gail.”†

⁸ Ale nadoldol len nəmav notosəsəloņ həni, isor tətəs mai ginau, ike, “Givan, lav nalobulat tobul, tosəņav dan navəlan aņel toil len tas mai len tan.”

⁹ Imaienan, nuvan hən aņel egaii, nukel maii ke tilav natuhlobulat mai ginau. Ale ikel mai ginau

* **10:4:** Len nasoruan ta Kris ike, Burut gat natgalenan nabiliurur lotoməlevru lotokele, sagitosi. † **10:7:** Len nasoruan ta Kris, sake nəvanuan nauman san be ike naslev san gail. Hən naves 5-7, ris Exo 20.11; Deu 32.40; Dan 12.7; Amo 3.7.

ke, “Lavi, hani. Len nəpam̄ dereh tihehe hum nəhani‡ be len natəbaŋ ham̄, dereh tikon!” ¹⁰ Na nulav natuhlobulat dan navəlan aŋel, nuhani. Len nəpəgw ihehe hum nəhani, be nəboŋ notohani tonon, egəm kon len natəbaŋ hagw. §

¹¹ Beti lukel mai ginau ke, “Gimaspəhav utaut tətəs husur nəsa aGot tosor utaut həni m̄os nəvanuan nabi tiltile gail, naluʋoh hən nəvanuan naut tiltile gail, nasoruan gail mai nakiŋ lotosoḅur.”

11

Eru artokel kot aGot

¹ Beti lulav namita tohum nəhai nəyaran mai ginau. Luke, “Gile məhat. Gisab səhot nabəlavan hən naim siGot mai nəmel tutumavan, ale geʋurunj alat lotolotu ei.* ² Sagisab səhot nabəlavan hən naholəvat todar vis naim siGot, husur aGot ilavi tia mai naluʋoh hən nəvanuan naut tiltile gail, ale dereh lipal sar nabiltivile siGot len nahəbati lotovi 42.* ³ Ale ginau dereh nitabtabuh len nəvanuan eru arbikel kot ginau. Ale dereh aresun nahurabat toharharo*, arikel ur napisulan sagw len nəmariboŋ tovi 1,260.”

‡ **10:9:** Nəhani evi natit tohehe masuʋ topat len naim sesukapak gail. § **10:10:** Hən naves 8-10, ris Eze 2.8-3.3. Nəboŋ toke natəbaŋ tokon, hum ma tohum nabəhaʋun tomaluelu. * **11:1:** Eze 40.3; Zec 2.1-2 * **11:2:** Luk 21.24 * **11:3:** Nahurabat toharharo ehum nəbak namətu, luvai hən nasivurhət nənani. Nəboŋ alat a Israel o naJu gail lotosuni, eʋusan nalolosaan salito husur nəmatan o nabiltisaan. Nəboŋ ahai kelkel ur tosuni, ikel mai nəvanuan gail ke limaspair dan nəsaan salito van hən aGot. Asike ləbigole, dereh limasig o natsua tosa masuʋ tegəm len galito.

4 Nəvanuan eru enan arovi nəhai oliv eru, mai nametəlai namial eru artoil. Gəlaru aroil len nəhon Nasub, aMasta hən navile a pan.* 5 Avān ideh bīke bəmədas gəlaru, dereh nəhab tilavurvur dan nabuŋolaru, tihan puŋpuŋ aenemi səlaru gail. Avān ideh toke bəmədas gəlaru, timasmat magenan. 6 Gəlaru arukad nədaŋan hən arbəkəköl gat nəmav, hən naus asike bəus nəboŋ arbīkelkel ur napisulan siGot. Arukad nədaŋan hən arbīgöl nəwai mai nətas gail legəm vi da, arukad nədaŋan hən arbīvās vəha-sobsobur hən navile a pan hən naməsahan tiltile husur naləŋonian səlaru.†

7 Nəboŋ na-kel-koti-an səlaru tohav, narivatəvat katkat togəm vi məhat dan nəbur nəpanismen səkad nabutite, dereh tibāl mai gəlaru, tewin səhor gəlaru, ale tigöl arimat.* 8 Ale nibelaru aripat metpīsal len nabiltivile, lotokisi hən naut a Sotom o Ijip len nasoruan kəta. A mō, luŋos gat Nasub, aMasta səlaru len nəhai balbal len naut enan.‡ 9 Ale len nəmariboŋ totor mai nətarhəmityal len nəmariboŋ tosual am, galevis len nəvanuan nabi tiltile, len nahəmar gail, nasoruan gail mai naluvoḥ hən nəvanuan naut tiltile gail, dereh leris nabirimat həlaru, husur ləsədañ hən avān ideh bitavun gəlaru. 10 Ale alat navile a pan dereh lehəhaṽur hən nəmatan səlaru. Len nakemkeman salito, dereh lesəvat naviolan gail van hən galit gabag, husur ahai kelkel ur eru enan artogöl lotoləŋon tosa vəsa, arumat. 11 Be nəboŋ nəmariboŋ totor mai

* **11:4:** Zec 4.3, 11-14 † **11:6:** 1Ki 17.1; Exo 7.17-19; 1Sam 4.8. Len naut egai, nəboŋ toke naməsahan tiltile, namilen eləboi bəvi navilesir. * **11:7:** Dan 7.3, 7, 21; KelV 13.5-7, 17-18 ‡ **11:8:** Isa 1.9-10; Sotom: Gen 18-19.

nətarhəmiyal len nəmariboŋ tosual am lotonoŋ, aGot esuŋavŋav hən nəmauran vi lan gəlaru, ale arule məhat, aroil hən narielaru. Galit pisi lotoris gəlaru lomətahw, lomīnminikot.* ¹² Ale arosəsəloŋ hən nadoldol togəm len nəmav, towal habat, tokel mai gəlaru ke, “Məregəm məhat gegai!” Ale nəboŋ artovi məhat vi lan nəmav len nəmavkasw, aenemi səlar gail lokəta ris gəlaru.* ¹³ Len namityal enan ŋai, nabiltidu edu, ale len nabiltivile, nahudhut tosua dan tosəŋavur imasirsir. Nəvanuan lotovi 7,000 lumat len nadu enan, ale galit pisi lotomaur sal lomətahw, ale lusal suh nəyalyalan siGot len nəmav.

¹⁴ Natit na-vəha-ru-an nəvanuan gail lotomətahw habat lan inoŋ, be geris, ikad natit na-vəha-tor-an am bəgəm sal.

Nətrampet naməlevruan

¹⁵ Beti aŋel na-vəha-məlevru-an eŋuv nətrampet san. Ale nadoldol lotowal habat logəm len nəmav, luke, “Gagai van, navile a pan ipat len navəlan aMasta sidato mai aKristo san, ale dereh teil a mō həni hum akiŋ vi sutuai vi sutuai!”* ¹⁶ Nəvanuan totibau lotovi 24 lotobətah len nəhai bətbətah salito len nəhon aGot, luteh, bəv kəta vi pan, lulotu hən aGot. ¹⁷ Luke,

“Namtosipa vi təban gaiug Nasuḅ aGot,
aBiltidaŋan,
gotowol hən nəboŋ ta daməŋai mai nəboŋ ta
sutuai.
Namtosipa husur gulav namilem̄ hən nədaŋan sam̄
totibau,

* **11:11:** Eze 37.5, 10 * **11:12:** 2Ki 2.11 * **11:15:** Exo 15.18;
Dan 2.44, 7.14, 27

gotuḅat il a m̄o hum akiṅ.

18 Naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile, nəlolit ipaṅpaṅ,

avil nəlol paṅpaṅ saṁ egəmai,

hən gəbenənoṽ hən alat lotomat mai nanoran saṁ.

Evi nəboṅ hən gəḅilav nakonṽurṽuran mai naslev saṁ lotovi hai kelkel ur gail,

mai nəvanuan saṁ gail,

galit ṽisi lotomətahw len nəyalyalan hən nahəsəṁ,

nəvanuan naut kəmas mai nəvanuan totibau.

Evi nəboṅ hən gəḅigol nəmasigan van hən alat lotomədas nəvanuan navile a paṅ hən ləḅimasig.”*

19 Beti naim siGot len nəmav esəṅav, ale len naim san noris nabokis hən na-kel-gati-an san, na-kel-gati-an aGot tota gati.* Ale nəkabil ikabil, ikad nəwalan gail, nəḅiliurur ekurut, nadu edu, ale nəais erus vi paṅ hum naus.

12

Napəhaṽut mai nətrakon

¹ Beti noris nəḅilititite tovisi len nəmav. Ikad napəhaṽut sua tosun namityal hum nahurabat. Nahəbati ipat pipirien ale len nəkadun ikad nəkraun hən naməso tovi 12. ² Etian. Ale nəboṅ toləṅon nəḅəhaṽun, itaṅ, ikai len nəpasusan toṽəṅas vəsa habat.

* **11:18:** Psa 2.1, 5, 110.5, 115.12-13

* **11:19:** Ipru 9.4; Exo 25.10-22; KelV 8.5, 16.8, 21

³ Beti noris navisian sual am len nəməv. Ikad nabititrakon tobisibis tokad nəkadun toməlevru mai nəbalbal tosəjavur. Len nəkadun toməlevru ikad nəkraun lotoməlevru.* ⁴ Nagilen eliv kuv tosua dan totor hən nəmeso gail, ale ibar hən gail vi lan navile a pan. Eil təban napəhaʔut enan topasus, hən bihan kavkav hən anatan nəboŋ həvisi.* ⁵ Ale aliten ipas anatan, aulumən həil a mō hən naluʔoh hən nəvanuan naut tiltile gail hən nəbatw nametəlai sekiŋ. Aŋel isaʔul anatan, ipati vi məhat van hən aGot, vi lan nabiltihai bətbətah san.* ⁶ Napəhaʔut enan igam yav van hən naut masmas toḃəbesw, naut aGot toutaut həni mōsi, hən həkətəkəta təban len nəmariboŋ tovi 1,260 ei.

⁷ Beti ikad nabiltibalan len nəməv. AMikael mai aŋel san gail lua ḃal mai nətrakon, ale nətrakon mai aŋel san gail luḃal təlmam.* ⁸ Avil nətrakon sədaŋ. Gai sawin len nəḃalan enan, gol gai mai aŋel san gail ləsəkad naut ideh am len nəməv. ⁹ Ale nabititrakon egaii, nəmat ta sutuai, gai lotokisi hən natəmat mai aSetan, togəras alat navile a pan kavkav, aMikael galito lubar həni vi pan vi lan navile a pan, gai mai aŋel san gail.*

¹⁰ Beti nosəsəloŋ hən nadoldol towal habat len nəməv toke,
 “Gagai egəmai! Nə-lav-kuvi-an dan nəsaan,
 nədaŋan, natohan pipihəbələn aGot,
 mai nədaŋan hən na-il-a-mō-an seKristo san,
 egəmai!
 AGot ilav kuv nəvanuan san gail dan nəsaan.

* **12:3:** Dan 7.7 * **12:4:** Dan 8.10 * **12:5:** Isa 66.7; Psa 2.9

* **12:7:** Dan 10.13, 21, 12.1; Jut 9 * **12:9:** Gen 3.1; Luk 10.18

Eṽusan nədaŋan san hum akiŋ sidato.
Gagai aKris̄to san eṽusan nədaŋan hən na-il-a-m̄o-
an san.

Husur aSetan tokel ke awawa nadələmian si-
dat gail lotosa,

atenan tokel ke lotosa len nəhon aGot len
nalennəyal mai nalenmariug,

lubar hən atenan vi pan!*

¹¹ Len nəda heTuhsipsip mai len na-sor-ləboii-an
salito, nakitinan lotokele,

lowin səhori tia!

Ləsətəgau gat nəmauran salito,

be loutaut hən ləbimat, ləsamətahw len
nəmatan.

¹² Imagenan mitikemkem, gamit məttotoh len
nəmay!

Mətehəhəṽur!

Be nəbilitmətahwan dereh tegəm len navile a pan
mai nətas,

husur natəmat evi pan van hən gamito len
nəbilitol paŋpaŋ,

bathut eləboii ke namityal togam gole.”

¹³ Nəboŋ nətrakon tonau səhoti ke lotobar həni
vi lan navile a pan, ehut napəhəṽut topas natətai
ulumān. ¹⁴ Be aGot igol alitenan ikad nəhabəlan

eru hum nəbilitiikel, hən bələboi bəmələh vi lan
naut masmas tobəbesw, naut aGot toutaut həni
m̄osi, hən bəkətkəta təban ei a tut dan nəmat
tovi trakon len nasihau totor mai nahudhusihau.*

¹⁵ Beti nəmat eru hən nəwai, isav dan nabuŋon

* **12:10:** Job 1.9-11; Zec 3.1-2 * **12:14:** Dan 7.25, 12.7. Naikel
evi nəman naməsav tohum nəbal be totibau səhori. Len nasoruan ta
Kris sake nasihau totor mai nahudhusihau, be ike mityal, mityal
gail mai nahudhumityal, pitoṽ hən Dan 7.25.

hum nawisel, hən b̄isel husur napəhaʋut hən b̄elivi van. ¹⁶ Be navile a pan evi tarhət selitenan, esəḡav hən nabuḡon, edəlom nawisel tosav dan nabuḡon nətrakon hən b̄imasur len tan. ¹⁷ Ale nəlon nətrakon epəḡas napəhaʋut, ale ivan hən b̄igol nabiltibalan mai nəpasusan san gail am, alat lotogolgol nəsa aGot tokel buni, lotodaḡ len nakitinan aYesu tokel vəhoti. ¹⁸ Ale nətrakon eil len nabion bitas.

13

Narivatəvat katkat eru

¹ Beti noris narivatəvat katkat tovisi dan nətas. Ikad nəbalbal esəḡavur mai nəkadun eməlevru ale ikad nəkraun tosəḡavur len nəbalbal gail. Len nəkadun gail ikad nəhes lotosəvar aGot, mədas nahəsən. ² Narivatəvat katkat notorisi ehum nalepat be nalohrien lohūm nalohrien nabea ale nabuḡon ehum nabuḡon nalion. Ale nətrakon ilav nədaḡan, mai nabiltihai bətbətah hum sekiḡ, mai nədaḡan hən na-il-a-m̄o-an san maii.* ³ Noris narivatəvat katkat enan, nəkadun sua ikad nasənahan togol nəmatan, be nasənahan enan togol nəmatan imav, imaur təlmam. Navile a pan lumaḡmaḡ lan, ale lohusur narivatəvat katkat enan. ⁴ Ale lulotu hən nətrakon husur tolav nədaḡan hən na-il-a-m̄o-an mai narivatəvat katkat, ale lulotu hən narivatəvat katkat am, luke, “Ase esum̄an narivatəvat katkat egaii? Ase eləboi b̄igol nabiltibalan maii?”

⁵ AGot idam̄ hən narivatəvat katkat b̄isor, ale ipatpat gai məhat len nasoran san, esəvar aGot, mədas nahəsən. Ale aGot idam̄ hən b̄ikad nədaḡan

* **13:2:** Hən naves 1-2, ris Dan 7.4-6. Nalepat evi nabiltipus togəgaris. Nabea evi narivatəvat katkat tobəlav səhor nəvanuan.

hən na-il-a-mō-an hən b̄igol natideh toləḡoni len nahəbati tovi 42. ⁶ Ale esəḡav hən nabuḡon, esəvar aGot. Isor mədas nahəsan, ale isor mədas naut aGot totohtoh lan tovi alat lototoh len nəmav. ⁷ AGot idam̄ hən b̄igol nabiltibalan mai alat siGot, ale ewin səhor galito. Ale aGot idam̄ hən b̄eil a mō hən nəvanuan len nahəmar gail, nəvanuan nabi tiltile gail, nasoruan gail mai naluḡoh hən nəvanuan naut tiltile gail.† ⁸ Nəvanuan gail p̄isi lotosuh len navile a pan dereh lilotu həni. Wake alat aGot totos gat nahəsəlito len nalobulat hən nəmauran a tahw hən toum hən navile a pan, galito asike lulotu həni.* Nalobulat enan evi nalobulat seTuhsipsip nəvanuan gail lotogol tomat.

⁹ Gəb̄ikad nədarin̄am̄, gesəsəloḡ! ¹⁰ Avan ideh aGot torin̄i hən galit ləb̄iban̄isi ale səhari van, avan enan dereh liban̄isi ale səhari van. Avan ideh aGot torin̄i hən b̄imat len nabiltibu nəb̄alan, dereh timat len nabiltibu nəb̄alan. Imagenan, nəvanuan siGot limaskad nə-dan̄-ḡuri-an, limasdan len nadəlomian salito.*

¹¹ Beti noris narivatəvat katkat togon totəvah tur len tan. Ikad nəbalbal eru hum nəbalbal sesipsip ulum̄an, ale isorsor hum nətrakon. ¹² Len nədan̄an hən na-il-a-mō-an sinarivatəvat katkat metəkav, igol navile a pan mai nəvanuan p̄isi lotosuh lan lulotu hən narivatəvat katkat metəkav enan tokad nasənahan hən nəmatan tomav. ¹³ Narivatəvat katkat hən nətan igol nabiltimerikel gail, igol nəhab topaḡ len nəmav vi pan bar navile a pan

† **13:7:** Hən naves 5-7, ris Dan 7.8, 21, 25, 11.36 * **13:8:** Psa 69.28; KelV 3.5 * **13:10:** Jer 15.2, 43.11

len nəhon nəvanuan gail. ¹⁴ Len namerikel gail narivatəvat katkat metəkav todaṁ hən narivatəvat katkat hən nətan biḡole len nəhon, egəras alat lotosuh len navile a pan. Ikel buni mai galit ke ligol nəlablab hən narivatəvat katkat tokad nəsənahən hən nəbilitibu nəbalan toṁaur təlmam. ¹⁵ Ale aGot idaṁ hən narivatəvat katkat hən nətan bilav nasuṅavṅavan mai nəlablab hən narivatəvat katkat metəkav hən bisor. Ale nəlablab ikel buni ke alat asike ləbilotu həni limasmat. ¹⁶ Iḡol ke nəvanuan gail p̄isi, naut kəmas lotokəkereh o lototibau, naut kəmas lotopar tite o lotopul hən natite, naut kəmas lotovi slev o ləsavi slev, limaskad nəmak sua len navəlalito o len nabunəholito. ¹⁷ Ale avan ideh topar mak saləboi biḡol naṽurian o na-ṗur-həni-an. Bike beṽur natideh o ṗur həni, timaskad nəmak tovi nahəsən narivatəvat katkat o naṗuruṅan han.

¹⁸ Len naut egai ivoi hən datbikad namitisau. Avan ideh tokad nəkadun, tisaḅ səhot namilen naṗuruṅan hən narivatəvat katkat egaii, husur evi naṗuruṅan sivan sua. Ale naṗuruṅan han evi 666.

14

ATuhsipsip mai nəvanuan san gail

¹ Beti nokəta, noris aTuhsipsip toil len Naṽehuh Sion. Ikad nəvanuan lotovi 144,000 lototah maii. Len natosian len nabunəholito lukad nahəsən mai nahəsən aTəman.* ² Ale nosəsəloṅ hən nəwalan togəm len nəmav, tohum nətas kudkud topus mai nəbiliurur tokurut habat. Ehum nəwalan nəvanuan lotogole nəboṅ lotoranṁramṁe bonḅon hən navus beltaṅ tosoḅur. ³ Alat lotovi 144,000 lokəkai hən

* **14:1:** Eze 9.4; KelV 7.3

nəbe veveu a m̃o len nabiltihai bətbətah, mai len nəhon natit tovat lotomaur, mai nəvanuan totibau lotovi 24. Səkad avan ideh toləboi ləbəkəkai səhot nəbe enan, be alat lotovi 144,000 aGot toʋur galit dan nəvanuan p̃isi len navile a pan, galit ɲai lokəkai səhoti.

⁴ Lotəgau gat naveveuan salito, ləsəbar niben apəhaʋut ideh, be lohushusur aTuhsipsip len naut ideh tovi lan. Galit lovi alat aGot toʋur galit dan nəvanuan gail p̃isi hən ləbēvi esan mai seTuhsipsip. Lohum naʋit metəkav hən nəmatuan tovi naviolan vi təban aGot. ⁵ Nalibliboŋan sagəm len nabuŋolit boŋ ideh, səkad natideh tosa len galito avan ideh toləboi b̃ikel uri.*

Aŋel itor

⁶ Beti noris aŋel togon tomələh len naməsav. Ikad na-kel-uri-an tovoi topat vi sutuai hən b̃ikel uri mai alat lotosuh len navile a pan: naluʋoh hən nəvanuan naut tiltile p̃isi, nəvanuan len nahəmar p̃isi, nasoruan p̃isi mai nabi tiltile gail p̃isi. ⁷ Ale ikai habat ke, “Mətemətahw len aGot! Sal suh nəyalyalan san, bathut namityal hən bəpəpəhun navoian dan nəsaan egəm pəpadaŋ. Mitilotu hən atenan togol nəmav, nətan, nətas mai nabəko gail p̃isi.”*

⁸ Ale aŋel na-vəha-ru-an ehusur aŋel metəkav, ike, “Imasig! Naut a Pabilon toyalyal imasirsir! Igol nəvanuan naut tiltile p̃isi lotərog hən nəwain han tovi nabiltiləŋonian san hən naitian tosa.”*

* **14:5:** Zep 3.13 * **14:7:** KelV 10.6 * **14:8:** Isa 21.9; Jer 51.7-8; KelV 18.2

⁹ Ale aņel na-vəha-tor-an ehusur gəlaru, ikai habat ke, “Avan ideh tolotu hən narivatəvat katkat mai nəlablab han, tokad nəmak san len nabunəhon o navəlan, ¹⁰ dereh gai temun nəwain hən nabiltirol paņpaņ siGot, nəwain aGot toβir masmas həni vi lan nabiliwai hən nəlol paņpaņ san. Ale avan enan dereh teləņon tisa vəsa habat len nəhab mai nəsalfa len nəhon aņel siGot gail mai aTuhsip-sip.* ¹¹ Nəbasuhab hən na-ləņon-isa-vəsa-an silat lotomaienan dereh tikon vi məhat vi sutuai vi sutuai. Asike lukad nəņavņavan len nalennəyal o nalenmariug husur lotolotu hən narivatəvat katkat mai nəlablab han, ale lukad nəmak hən nahəsan.”*

¹² Imagenan, nəvanuan siGot gail, alat lotogol nəsa tokele, lotodaņ len aYesu, limaskad nə-daņ-βuri-an.*

¹³ Beti nosəsəloņ hən nadoldol len nəmav toke, “Gitos gat nategai ke: Gagai van, alat lotomat len Nasuβ, navoian siGot igol lukab həni.” ANunun aGot ike, “Evoi, lukab habat həni husur dereh liņavņav dan nəmauran salit todaņ, bathut dereh likad nařit nagolean salit lotovoi.”

Nəmatuan hən navile a pan

¹⁴ Beti noris nəmavukasw sua, ale ikad avan sua tobətah len nəmavukasw tosumān anatan nəvanuan.† Ikad nəkraun hən nagol len nəkadun,

* **14:10:** Isa 51.17; Gen 19.24; Eze 38.22; Luk 17.29 * **14:11:**

Isa 34.10 * **14:12:** Egai nəbathusoruan hən naləβulat egai. Datimasgol husur nəsa aGot tokele, datimasdaņ len aYesu, datimassumar, datimasdaņ βur nəmauran sidat todaņ, naut kəmas datβimat sil nadəlomian dattokade len aYesu. † **14:14:** Dan 7.13. Vəha-səbəsəbur aYesu ekis gai gabag aNatun Nəvanuan.

ale len navəlan etəgau naβu tohaβ token len nəlon.

¹⁵ Beti aηel togon evivile len naim siGot. Ikai van hən atenan tobətah len nəmavukasw, ike, “Gilav naβu sam̄ tohaβ, tuβat tai nəhanian. Nəhanian len navile a pan imatu, evi namityal hən nəmatuan!”*

¹⁶ Nə atenan tobətah len nəmavukasw ita kokotov nəhanian tomatu len navile a pan kavkav, ale isah tuani.

¹⁷ Beti aηel sual am evivile len naim siGot len nəmav. Gai am etəgau naβu tohaβ token.

¹⁸ Ale aηel tile am tokad nədaηan hən towol hən nəhab, egəm len nəmel tutumavan. Ikai habat van hən aηel tokad naβu tohaβ, ike, “Gilav naβu sam̄ tohaβ, tuβat ta kokotov nəhavhət nakrep len navile a pan, sah tuan gail. Len nəhau nakrep gail naβit nakrep lumen.” ¹⁹ Nə aηel ita kokotov nəhavhət nakrep gail len navile a pan, ale ebubulan nəhavhət nakrep gail len nabiltiβur lotopal dasdas naβit nakrep lan. Evi nabiltiβur hən nəlol paηpaη siGot. ²⁰ Ale lupal dasdas nakrep gail len nabiltiβur vivile len nabiltivile. Ale nəda eriv dan nabiltiβur enan, epul vəbar nəkadun nahos gail ale isel, nabəlavan han evi nəstatia tovi 1,600.‡

15

Nəbe siMoses mai seTuhsipsip

¹ Beti len nəmav noris navisian toyalyal notomaηmaη lan. Ikad aηel toməlevru lotokad navilesir toməlevru ləβegəm naməkot. Lovi navile-

* **14:15:** Jol 3.13 † **14:20:** Hən naves 19-20, ris Isa 63.1-6; Lam 1.15. Nabəlavan hən nəstatia evi namita tovi 185.

sir naməkot, husur, len gail, nauman hən nəlol paŋpaŋ siGot ihav.

² Ale noris natit hum nəbilitimetduŋduŋ hən nakəlas toβon mai nəhab. Ale tarhəmetduŋduŋ ikad nəvanuan galevis lotoil, alat lotowin səhor nari-vatəvat katkat mai nəlablab han mai nəpuruŋan hən nahəsən. Lukad navus beltəŋ aGot tolav gail mai galito, ³ ale lokəkai hən nəβe siMoses, naslev siGot, mai nəβe seTuhsipsip. Luke,

“Nasuβ aGot gotoyalyal buni,

nəsa gotogole iyalyal, numəŋmaŋ lan.

Govi Kiŋ hən naluʃoh hən nəvanuan naut tiltile,

naʋide sam̄ gail lunor hən nanoran mai nakitinan.*

⁴ Nasuβ, nəvanuan gail p̄isi dereh lemətahw len nəyalyalan sam̄; dereh leputsan nahəsam̄

husur gaiug govi aGot səβom̄ gototoh a tut dan nəsaan.

Naluʃoh hən nəvanuan naut tiltile dereh legəm

hən ləβilotu hən gaiug,

husur nəvanuan gail p̄isi loris nanoran gotogol gail.”*

Nasiloh eməlevru mai navilesir eməlevru

⁵ Nəboŋ natgalenan lotonoŋ, nokəta, noris naim siGot len nəmav, naim nətaβolen siGot tolo, esəŋav.*

⁶ Aŋel eməlevru lototəgau navilesir lotoməlevru lo-vivile dan naim siGot. Losun nahurabat nali-nen toveveu topəhw yesyes, ale nəhau tutuʃ nagol

* 15:3: Exo 15.1 * 15:4: Jer 10.7; Psa 86.9 * 15:5: Exo 38.21

ibanjıs garu len nəmabulito.* 7 Beti sua len natit tovat lotomaur, ilav mai aņel lotoməlevru, nasiloh nagol eməlevru lotopul hən nəlöl paņpaņ siGot, aGot totoh vi sutuai vi sutuai. 8 Ale naim siGot epul hən nəbasuhab togəm len nəyalyalan hən nəbathumənas siGot mai nədaņan san. Ale avan ideh edədas bəbis len naim siGot vəbar navilesir toməlevru sianĵel gail ləbinon.*

16

Nasiloh gail hən nəlöl paņpaņ siGot

1 Beti nosəsəloņ hən nadoldol len naim siGot, tokai habat, tokel mai aņel lotoməlevru ke, “Miti-van, mitidaņ nasiloh toməlevru hən nəlöl paņpaņ siGot len navile a pan.”

2 Ale aņel na-vəha-sual-an ia daņ nasiloh san len navile a pan. Ale nəmanuņ lotosa lotopəņas habat lovisi len alat lotokad nəmak sinarivatəvat katkat mai alat lotolotu hən nəlablab hən.*

3 Ale aņel na-vəha-ru-an idaņ nasiloh san len tas. Nətas egəm hum nəda vatuvatw hən nəbirimat ale natit pisi lotosuh len tas lumat.

4 Beti aņel na-vəha-tor-an idaņ nasiloh san len nawisel mai nabəko gail, ale logəm vi da.* 5 Ale nosəsəloņ hən aņel tokad nədaņan hən towol hən nətas mai nəwai gail, ike,
“Gaiug gunor buni len nəpanismen galegai gotoriņ gail,

* **15:6:** Nalinen evi nəkaliko pəhapəhw tokat udud lotovaii hən natret gail topat len nalut nəflaks. Nəvanuan gail loləmasi husur sagol naut toput hən avan ideh tosun nahurabat lotosode hən nəkaliko enan. * **15:8:** Exo 19.18, 40.34-35; 1Ki 8.10-11; Isa 6.4

* **16:2:** Exo 9.10 * **16:4:** Exo 7.17-21; Psa 78.44

gaiug gotovi gaiug ta sutuai,
 gaiug gotovi gaiug gagai,
 gaiug gotovi aGot səbom̃ gototoh a tut dan
 nəsaan,

⁶ husur galit ləb̃ir nəda hinəvanuan sam̃ gail mai
 hihai kelkel ur gail,
 ale gulav nəda mai galit hən ləb̃emuni.
 Nəpanismen enan inor hən galito!”

⁷ Ale nosəsəloŋ hən nəmel tutumavan toke,
 “Evoi, Nasuḅ aGot, aBiltidaŋan,
 nə-sab̃-səhoti-an mai nəpanismen sam̃ gail,
 lunor hən nanoran mai nakitinan.”

⁸ Beti aŋel na-vəha-vat-an idaŋ nasiloḥ san len
 namityal, gol nəhab hən namityal ilat karkar
 nəvanuan gail. ⁹ Napudan en totibau ebulaŋ
 nəvanuan gail. Ale losəvar aGot, sor mədas nahəsan
 aGot tokad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an hən nav-
 ilesir galenan. Be lomətahun ləb̃ipair dan nəsaan
 salito hən ləbisal suh nəyalyalan san.

¹⁰ Beti aŋel na-vəha-rim-an idaŋ nasiloḥ san len
 nabiltihai bətbətah serivatəvat katkat, ale naut
 tovi kiŋ lan evisivis, nəmargobut ikabut puŋpuŋi.
 Napəŋasan salito igol nəvanuan gail ei lukat gat
 namealito.* ¹¹ Ale losəvar aGot hən nəmav husur
 napəŋasan mai nəmanuŋ salit gail. Be lomətahun
 ləb̃ipair dan nagolean salit gail lotosa hən ləb̃ipair
 van hən aGot.

¹² Beti aŋel na-vəha-məlevtes-an idaŋ nasiloḥ san
 len nabiltiwisel Eufrates. Ale nəwai han imas gor-
 gor, hən naḥisal b̃eutaut m̃os nakiŋ gail ləb̃egəm

* **16:10:** Exo 10.21-22

len naist.* 13 Beti noris nanunun tosa totor lo-tohum navrok gail. Esua evivile dan nabuḡon nətrakon, esua dan nabuḡon narivatəvat katkat mai esual am dan nabuḡon ahai kelkel ur gəgəras.

14 Lovi nanunun natəmat gail lotogol namerikel gail. Luvan hən ləbesəhar ḡonḡon hən nakiḡ gail hən navile a pan kavkav, van hən nabiltiḡalan len nəboḡ totibau siGot aBiltidaḡan.*

15 AYesu ike, “Səsəloḡ! Dereh negəm sunian nəvanuan vənvenah. Navoian tipat len alat lotokəta vir ginau, lotokətkəta gol nahurabat salit gail hən asike ləbiyar ḡurmalmal gol nahurulit biša.”*

16 Beti nanunun natəmat galenan losəhar nakiḡ galenan van vaḡonḡon len naut lotokisi hən Ar-maketton len nasoruan seIpru gail.*

17 Beti aḡel na-vəha-məlevru-an idaḡ nasiloh san len naməsav. Ale nadoldol tokai habat egəm len nabiltihai bətbətah len naim siGot, ike, “Ihav tia bolai!” 18 Beti nəkabil ikabil, ikad nəwalan gail, nabiliurur ekurut mai nabiltidu edu. Sutuai səkad naḡu ideh tomaienən. Edu habat səhor naḡu piḡi lotodu nəboḡ nəvanuan lototoh len navile a pan. 19 Nabiltivile imaḡul hən nahudhut itor. Navile tiltile gail am sinaluḡoh hən nəvanuan gail, luteh vəmasirsir. AGot inau təlmam hən naut a Papiḡon toyalyal, ale ilav nabiliwai hən nəwain hən nabiltiḡol paḡpaḡ san maii.* 20 Naholoul piḡi loməkaskas, naḡehuh piḡi lumasiḡ. 21 Nəais eus habat. Nəais viḡisusia lotoməlas hum nakilo tovi 40

* 16:12: Isa 11.15; KelV 9.14. Len nasoruan ta Kris ike, lotogəm len naut namityal tovisi lan. * 16:14: 1Tim 4.1 * 16:15: KelV 3.3

* 16:16: Jdg 5.19; 2Ki 23.29-30; Zec 12.11 * 16:19: Isa 51.17

lous len nəmav vi pan, han nəvanuan gail. Nəvanuan gail losəvar aGot sil navilesir hən nəais, husur nəbilitiais enan tous isa vəsa masuŵ.*

17

Napəhaŵut nahəsan tosa vəsa toŵur hən niben

¹ Esua len aŋel toməlvru lotokad nasiloh toməlvru isor mai ginau ike, “Gegəmai. Dereh nəvusan gaiug hən nəpanismen hən napəhaŵut toŵur hən niben, nahəsan tosa vəsa, tobətah təban nəwai tosoḅur. ² Nakiŋ gail len navile a pan lugol naitian tosa maii, ale nəvanuan lototoh len navile a pan lotərog hən nəwain hən naitian san tosa.”*

³ Len nədaŋan seNunun aGot, aŋel enan esəhar ginau vi lan naut masmas toḅəḅesw. Noris napəhaŵut sual ei tobətah len narivatəvat katkat tobisibis habat tokad nəkadun toməlvru mai nəbalbal toseŋavur. Nəhes gail lotosəvar aGot, mədas nahəsan, lukabut gol niben. ⁴ Napəhaŵut esun nahurabat toboŋboŋ mai tobisibis habat. Epəhas hən gai hən nagol mai nəvat gəlgəlan, nəvat halit totibau, mai nanesnes gail. Len navəlan etəgau nəbiliwai nagol topul hən natit aGot tomətahun bun gail, mai nəbiŋbiŋalan hən naitian san tosa gail. ⁵ Len nabunəhon ikad nəhes namilen tosusuah ke: “Papilon toyalyal, nana silatpəhaŵut lotoŵur hən nibelito, mai sinatit hən navile a pan aGot tomətahun bun gail.” ⁶ Ale norisi ke alitenan etərog hən nəda hinəvanuan siGot gail mai hilat lotokel kot aYesu aliten togol galit lotomat.

* **16:21:** Exo 9.23-24 * **17:2:** Hən naves 1-2, ris Isa 23.17; Jer 51.7

Nəboŋ notorisi nuɕaŋ, numaŋmaŋ. ⁷ Ale aŋel eus ginau ke, “Guɕaŋ hən nəsa? Dereh nikel mai gaiug hən namilen tosusuah hən napəhaʔut mai narivatəvat katkat tokad nəkadun toməlevru mai nəbalbal tosəŋavur, aliten tosaŋ lan. ⁸ Narivatəvat katkat gotorisi, a m̄o ikade, gagai eɓuer. Dereh tevivile tia bogai dan nəbur nəpanismen səkad nabutite, ale tevi lan nəhab nəmasigan.* Nəvanuan gail ɕisi lotosuh len navile a paŋ aGot satos gat nahəsalito len nalobulat hən nəmauran a tahw hən togol navile a paŋ, galit dereh limaŋmaŋ nəboŋ ləberis narivatəvat katkat tomaur a m̄o, tobuer gagai, ale ɓevisi tətas.*

⁹ “Len naut egai ivoi hən datɓikad nənauan topul hən namitisau hən nəmauran tonor. Namilen natit gotorisi imaiegai: nəkadun toməlevru lovi naʔehuh toməlevru napəhaʔut tobətah len gail. Nəkadun toməlevru lukad namilen sual am. Lovi nakiŋ toməlevru. ¹⁰ Nakiŋ erim lunoŋ tia. Sual iʔat nəhes gagai, ale togon sagəm sal. Nəboŋ ɓegəmai, dereh timastoh kəkereh. ¹¹ Narivatəvat katkat totoh a m̄o, tobuer gagai, gai evi kiŋ na-vəha-məlevtor-an. A m̄o evi kiŋ sua len lotoməlevru. Gai tevi lan nəhab nəmasigan.

¹² “Nəbalbal tosəŋavur gotorisi lovi nakiŋ tosəŋavur ləsəkad nədaŋaŋ hum nakiŋ sal. Be dereh likad nədaŋaŋ hən na-il-a-m̄o-an len nəhaua ɓesua, hən ləɓeil a m̄o mai narivatəvat katkat hum nakiŋ gail.* ¹³ Galit ɕisi lutoh m̄os natsua ŋai, ale dereh lilav mai narivatəvat katkat, nədaŋaŋ salito mai nədaŋaŋ hən na-il-a-m̄o-an salito. ¹⁴ Dereh ligol

* **17:8:** Dan 7.7; KelV 11.7 * **17:8:** Psa 69.28; KelV 3.5 * **17:12:** Dan 7.24

nabiltibalan mai aTuhsipsip. Be aTuhsipsip dereh tewin səhor galito husur evi Masta hən amasta gail p̄isi, evi Kiŋ hən nakiŋ gail p̄isi. Ale alat lototah mai aTuhsipsip len nabiltibalan, lovi alat gai tokis galito, tolekis hən galito, galit lotodaŋ lan.”

¹⁵ Beti aŋel ikel mai ginau ke, “Nəwai tosoḅur gotorisi, napəhaḅut toḅur hən niben tobətah təban gail, nəwai galenan, lovi nəvanuan nabi tiltile gail, naluḅoh gail, naluḅoh hən nəvanuan naut tiltile gail mai nasoruan gail. ¹⁶ Narivatəvat katkat mai nəbalbal toseŋavur gotoris gail, dereh lemətahun bun napəhaḅut toḅur hən niben. Dereh lemədasi hən biṭoh səḅon, bimalmal hən nahurabat. Dereh lihan navisoh han, pəŋas niben hən nəhab bihan p̄isi. ¹⁷ Husur aGot eriŋ naləŋonian san len nəlolito hən ləḅigol p̄isi. Dereh lidam̄ hən ləḅilav nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an salito məi narivatəvat katkat van vəbar nasoruan siGot ləḅisarpoh.

¹⁸ “Napəhaḅut enan gotorisi, evi nabiltivile toyalyal tokad na-il-a-m̄o-an hən nakiŋ gail hən navile a pan.”

18

Naut a Papon imasirsir

¹ Nəḅoŋ notoris natgalenan tonəŋ, noris aŋel sual am togeḅm len nəmav vi pan. İkad nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an toyalyal, ale namənas san em̄ias navile a pan vəsa. ² Len nadoldol totibau ikai habat ke, “İmasig! Naut a Papon toyalyal imasirsir! Egəḅm vi ut a im setəmat gail mai naim nanunun nəmargobut p̄isi lotosuhsuh lan, mai naut sinəman p̄isi ləsaveveu, mai narivatəvat

ṗisi ləsaveveu nəvanuan lotomətahun bun gail.*

³ Napəhaṽut tovi naut a Papilon imasirsir maienan husur nəwain todaṅ hən naitian san tosa ekub hən naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile, luteh. Nakiṅ gail hən navile a pan lugol naitian tosa maii. Ale nəvanuan hən navile a pan lotoṽur natit gail, ṗur hən gail, logəm pul hən natite husur alitenan eləṅon masuṽ hən nakontit gail, nəvat halit totibau səhor nəsa tonor hən nəmauran san.”*

⁴ Beti nosəsəloṅ hən nadoldol togon togəm len nəmav toke, “Gamit məttovi vanuan sagw gail mətevivile dani hən asike mətḃitah mai alitenan len nəsaan san. Navilesir gail dereh legəm hən alitenan be salibar gamito!”* ⁵ Husur nəsaan san gail, nalul han isahsah vi məhat vəbar nəmav, ale aGot inau gat nəsaan aliten togolgole tonor hən nəpanismen.* ⁶ Mitigol tesisil həni natit ṗisi togole hən nəvanuan gail, mitigol tesisil həni vəha-ru hən natit ṗisi togole. Alitenan eutaut hən nəwain hən na-ləṅon-isa-vəsa-an hən nəvanuan gail lotomuni, məteḃir vəha-ru həni len nabiliwai han nḃosi. Mitigol temuni hən ḃesisil.* ⁷ Mitilav napəṅasan mai na-ləṅon-isa-an maii, areṗitoṽ hən nə-sal-suhi-an mai na-pul-hən-nakontite-an aliten toviol həni mai gai gabag. Husur len nəlon isor patpat gai məhat ke, ‘Ginau aKwin bogai notobətah len nabiltihai bətbətah sagw! Nəsavi batunau! Asike nulolosa, asike nutaṅ hum nəbatunau boṅ

* **18:2:** Natosian galevis ta sutuai ləsəkad nasoruan egai: nari-vatəvat ləsaveveu nəvanuan lotomətahun bun gail. * **18:3:** Isa

23.17; Jer 51.7; KelV 14.8 * **18:4:** Isa 48.20; Jer 50.8, 51.6, 45

* **18:5:** Gen 18.20-21; Jer 51.9 * **18:6:** Psa 137.8; Jer 50.29

ideh!’ ⁸ Imagenan, len nəmariboŋ tesua ŋai nav-ilesir gail dereh lesəhoti: nəmatan, nalolosaan, nəmalkəkatan tobəlav, mai nəhab bihan puŋpuŋi husur Nasuḅ aGot, topəpehun navoian dan nəsaan, ikad nəbilitidan.*

⁹ “Beti nakiŋ gail hən navile a pan lotogol naitian tosa maii, lotokatəḫol hən na-pul-hən-nakontite-an san maii, nəboŋ nakiŋ galenan ləberis nəbasuhab hən nəhab tohani, dereh litaŋ, leləŋon tisa husuri.†
¹⁰ Dereh leil a tut, lemətahw habat len na-ləŋon-isa-vəsa-an san. Dereh like, ‘Wee! Wee! Abiltivile gotoyalyal, Papilon gotovi biltivile hən nədaŋan! Wee, len nəhaua tosua ŋai nəpanismen sam egəm hən gaiug!’

¹¹ “Ale nəvanuan hən navile a pan lotovur natit gail, ḫur hən gail, dereh litaŋ, leləŋon tisa sil alitenan husur səkad avan ideh am hən beḫur nəkako salito gail. ¹² A nəo eḫur nagol, nasilva, nəvat gəlgəlan mai nanesnes gail. Eḫur nəkaliko hən nalinen topəhw buni mai nasilik toməyauyau, nəkaliko nətau tobəŋboŋ mai tobisibis. Eḫur nəhai tiltile gail nəḫolit tosusau. Eḫur natit isoḫur lotoum hən gail hən nəbilitiriḫon naelefant. Eḫur natit isoḫur lotoum hən gail hən nəhai, nəvat han totibau, mai lotoum hən gail hən nabrons, nametəlai mai nəvat tokab.‡ ¹³ Eḫur nasinamon, naluhai gail lotosusau, nəhai pəhas tosusau, namər

* **18:8:** Isa 47.7-9 † **18:9:** Hən naves 9-10, ris Eze 26.16-17

‡ **18:12:** Nabrons evi nametəlai lotoum həni hən nakopa mai natin. Nəvat tokab lokisi hən nəmapol.

mai nafranġinsens. § Eṽur nəwain mai naoil naoliv, nəflaua mai nawit, nəbuluk mai nasipsip, nahos mai nəkat. Ale eṽur nəmauran mai niben nəvanuan gail hən ləbevi slev. ¹⁴ Ale alat lotoṽur natit gail, p̄ur hən gail dereh likel mai alitenan ke, ‘Natit gail lotovoi gotoləḡon masuṽ hən gail, luvan dan gaiug. Na-pul-hən-natite-an mai natit gail lotoy-alyal lumasig dan gaiug. Asike gusaḡ gail am boḡ ideh.’ ¹⁵ Ale alat lotoṽur natit gail, p̄ur hən gail, galit lotopul hən natite husur loḡur hən gail mai alitenan, dereh leil a tut, lemətahw habat len na-ləḡon-isa-vəsa-an san. Dereh litaḡ, leləḡon tisa husuri.** ¹⁶ Dereh like, ‘Wee! Wee! abiltivile toyalyal, alitenan tosun nahurabat hən nalinen topəhw, nəkaliko tobəḡboḡ mai tobisibis! Gai tovəhas gai hən nagol, nəvat gəlgəlan mai nanesnes gail!’ ¹⁷ Wee! len nəhaua tosua ḡai, natit gail alitenan topul masuṽ hən gail lumasig p̄arḡar.’

“Nəvanuan wolwol hən nəbiltiwag wol gail, alat lotosah len gail mai nəvanuan gail lotoum len tas, galit dereh leil a tut. ¹⁸ Nəboḡ ləberis nəbasuhab hən nəhab tohani, dereh like, ‘Eee! nəbiltivile en toyalyal, səkad ideh am tomaien.’ ¹⁹ Dereh litaḡ habat, leləḡon tisa. Ale len na-ləḡon-isa-an salito dereh leububulan nəmasiav len nəkadulito. Ale dereh likai habat ke, ‘Wee! Wee! abiltivile toyalyal, nəvanuan gail lotokad nəbiltiwag wol len tas,

§ **18:13:** Nasinamon evi nahurhuhai sua nəḡon tosusau lotoriḡi len nəhanian hən ləḡigol nabus han ḡivoi. Nafranġinsens evi nəda hən nəhai tommas. Nəvanuan gail lurer hən nəvanuan həni ale evi hudhut nalotuan sivanuan naut galevis. Namər am evi nəda hən nəhai lotogol tommas, ale nəvanuan loləmasi hum nəhai pəhas.

** **18:15:** Hən naves 11-15, ris Eze 27.12-13, 22, 31, 36

len natit gail selitenan lotousani, logəm pul hən natite. Wee! len nəhaua tosua ηai, natit p̄isi san nəhab ihan puŋpuŋi! ”††

²⁰ Ale nadoldol len nəmav ike, “Gamit len nəmav mətehəhaʋur len nəmasigan selitenan! Nəvanuan siGot gail, ahai pispisul gail mai ahai kelkel ur gail, mətehəhaʋur! Husur aGot ipansem alitenan sil nəsa togole hən gamito.”*

²¹ Beti aŋel todaŋ habat ipat nəbiltivat, tohum nəbiltivat nəvanuan lotobul dasdas nawit həni, ale ibar həni len tas. Ike, “Len nəvide tomaie-gai, Papilon, nəbiltivile gotoyalyal, dereh gimasir-sir, vəha-sua gimasig, ale avan ideh asike eris gaiug boŋ ideh am! ²² Nəwalan hən navus beltaŋ, nəvanuan lotokəkai, nəʋuvimal mai nətrampet gail, nəvanuan asike losəsəloŋ həni len gaiug boŋ ideh am. Asike lusəb nəvanuan tokad namitisau hən nauman len gaiug am. Asike losəsəloŋ hən nəwalan hən nəbiltivat tobul dasdas nawit boŋ ideh am. ²³ Nəvanuan asike loris namial tomial len gaiug boŋ ideh am. Asike losəsəloŋ hən nadolon nauluŋan mai napəhaʋut len nəlahan səlaru boŋ ideh am. Husur nəvanuan sam̄ lotoʋur natit gail, p̄ur hən gail, galit lovi biltivanuan gail len navile a pan. Len nabehi gotogole, gogəras naluvoh hən nəvanuan naut tiltile p̄isi.‡‡ ²⁴ Len gaiug ikad nəda hihai kelkel ur gail mai nəda hinəvanuan siGot lotomat, mai nəvanuan p̄isi hən navile a pan lotomat len navəlaŋ.”

†† **18:19:** Hən naves 17-19, ris Eze 27.26-34 * **18:20:** Jer 51.48

‡‡ **18:23:** Hən naves 21-23, ris Jer 7.34, 25.10, 51.63-64; Eze 26.13, 21; Isa 24.8

19

Sal suh aGot!

¹ Nəboŋ natgalenan lotonoŋ, nosəsəloŋ hən nadoldol hən nabiltiľuoh lotokai habat ke,
“Sal suh aGot!

Gai ilav kuv gidato dan nəsaan sidato!
Nəyalyalan mai nədaŋan arovi esan,

² bathut nə-saľ-səhoti-an san gail lotokitin, lunor.
Gai ipansem napəhaľut toyalyal toľur hən niben,
tomədas navile a pan hən naitian tosa togole.
Len nəpanismen aGot toriŋi lan,
aGot igol nasisilan sil nəda hislev san gail.”

³ Ale lukai habat tətas am, ke,
“Sal suh aGot!

Nəbasuhab hən nəhab topəŋas alitenan
dereh tevi məhat vi sutuai!”

⁴ Beti nəvanuan totibau lotovi 24 mai natit tovat
lotomaur luteh len tan, kəta vi pan, lulotu hən aGot
tobətah len nabiltihai bətbətah. Luke, “Ganan! Sal
suh aGot!”

⁵ Beti nadoldol egəm len nabiltihai bətbətah toke,
“Sal suh aGot sidato,
gamit řisi məttovi slev san gail,
gamit řisi məttomətahw len nəyalyalan san,
gamit məttovi ut kəmas mai məttovi vanuan
totibau!”

⁶ Ale nosəsəloŋ hən nəwalan tohum nəwalan
hən nabiltiľuoh o tohum nətas kudkud topus o
nabiliurur tokurut habat. Ike,
“Sal suh aGot!
Husur Nasuľ aGot sidato,
aBiltidaŋan eil a mō!”*

* **19:6:** Hən naves 5-6, ris Psa 97.1, 99.1, 115.13, 134.1; Eze 1.24

⁷ Datikemkem! Datehəhaʿur!

Sal suh nəyalyalan san!

Husur nəlahan seTuhsipsip egəmai

ale asoan bilah maii, eutaut hən gai gabag tia.

⁸ AGot eviol hən nahurabat nalinen tovoi, topəhw
yesyes, toveveu maii hən bəsuni.”

(Namilen nalinen tovoi evi nagolean lotonor,
nəvanuan siGot lotogole).

⁹ Beti aṅel ikel mai ginau ke, “Gitos nategai
ke: ‘Alat aGot tokis galito gəm hən nəhanan hən
nəlahan seTuhsipsip, lehəhaʿur.’ ”* Aṅel isor am,
ike, “Natenan evi nasoruan kitin siGot.”

¹⁰ Nəboṅ tokəmaienan tonon nuteh bathurien
hən nəbilotu həni, avil ikel mai ginau ke, “Sagilotu
hən ginau! Ginau novi slev sumān gaiug mai
nəbathudud nadəlomian sam lotodaṅ hən lotokel
kot aYesu hum aMasta salito. Gilotu hən aGot
ṅai! Husur nədaṅan hən avan ideh bikel kot aYesu,
egəm len aNunun aGot.”*

Atesua tosaḥ len nahos topəhapəhw

¹¹ Beti noris nəmav tosəṅav, ale ikad nahos
topəhapəhw toil ei. Atesua tosaḥ lan, nahəsan
aDaṅ-len-aGot, mai aKitinan, husur len nanoran
isaḅ səhoti ke nəvanuan limaspanis o tebuer, ale len
nanoran igol nabiltibalan.* ¹² Namətan arohum

nəhab towunwun, ale len nəkadun ikad nəkraun
isəbur. Ikad nahəsan sua aGot totesi lan, be səkad
avan ideh toləboi nəhes enan, gai səbon eləboii.

¹³ Nahurabat tosuni imosmos hən nəda. Ale
nahəsan atenan, Nasoruan siGot. ¹⁴ Navəshəsoltia

* **19:9:** Mat 22.1-14; Luk 14.15-24

* **19:10:** KelV 22.8-9

* **19:11:** Eze 1.1; Psa 96.13; Isa 11.4

gail len nəməv lotosah len nahos pəhapəhw gail lohusuri. Galit p̄isi losun nahurabat nalinen tovoi, topəhw yesyes, toveveu. ¹⁵ Nəbu nəbalan tokan evivile dan nabuḡon atenan hən b̄iḡal həni, win səhor naluḡoh hən nəvanuan naut tiltile. Dereh teil a m̄o hən galito hən nəbatw nametəlai. Ale dereh tipal dasdas nəvit nakrep len nabiltibur hən nəlol paḡpaḡ siGot, aBiltidaḡan, hən b̄isel hum nəwain.*
¹⁶ Len nahurabat mai len nədamhərien ikad nəhes egai: “Kiḡ hən nakiḡ gail mai Masta hən nəmasta gail.”

¹⁷ Beti noris aḡel sua toil len namityal. Ale ikai habat hən nabiltidoldol, van hən nəman naməsav p̄isi lotoməlməlah ke, “Mətegəmai! Mitiḡonḡon len nabiltihanan siGot! ¹⁸ Mətegəm hən mətḡihan naməḡod hən niben nakiḡ gail mai naməḡod hən niben nakomada gail, naməḡod hən niben nabəhariv mai nahos gail mai alat lotosah len gail, naməḡod hən niben nəvanuan p̄isi, naslev gail mai alat ləsavi slev, alat lotovi ut kəmas mai alat lotovi vanuan totibau.”†

¹⁹ Beti noris narivatəvat katkat, mai nakiḡ hən navile a paḡ gail, mai navəshəsoltia salit gail lotogəm ḡonḡon, hən ləḡigol nabiltibalan, mai atenan tosah len nahos topəhapəhw mai navəshəsoltia san. ²⁰ Ale lutah gat narivatəvat katkat mai ahai kelkel ur gəgəras totah maii, togol namerikel gail len nəhon narivatəvat katkat. Namerikel galenan logəras alat lotokad nəmak sinarivatəvat katkat mai lotolotu hən nəlablab han. Ale atenan tosah len nahos ebulan gəlaru nəḡon lotomaur sal len

* **19:15:** Psa 2.9; Isa 63.3; Jol 3.13; KelV 14.19-20 † **19:18:** Hən naves 17-18, ris Eze 39.17-20

nəbilitmetduḡduḡ nəhab tolavurvur, nəsalfa topan lan.* ²¹ Ale atenan toсах len nahos ita bun nakin mai navəshəsoltia lotohusur narivatəvat katkat. Ita bun galit pisi hən nəbu nəbalan tovivile dan nabuḡon. Ale nəman naməsav lovəlaut hən nibelito.

20

Nasihau tovi 1,000

¹ Beti noris aḡel sua togəm vi pan dan nəmav. Ikad naki hən nəbur nəpanismen səkad nabutite. Ale len navəlan etəgau natsen toməlas habat. ² Itah gat nətrakon tovi nəmat ta sutuai, gai natəmat bolai, aSetan.* Ale aḡel ibanisi hən natsen titoh vəbar nasihau tovi 1,000. ³ Aḡel ibar həni len nəbur nəpanismen səkad nabutite. Ale a məhat həni aḡel ekəkol gat nəbur enan, eburut gati hən asike bəsəḡav vir nanoḡan hən nasihau bəvi 1,000. Imaienan nətrakon saləboi bəḡəras naluḡoh hən nəvanuan naut tiltile gail. (Be husur nasihau tovi 1,000, aḡel dereh tisah ruḡati hən bəvivile len nəboḡ bəpitol ḡai.)

⁴ Ale noris nəbilitihai bətbətah gail, ale alat lotobətah len gail, aGot ilav nədaḡan hən na-il-a-mō-an mai galito hən ləbigol nakotan. Noris nəlolito, lovi alat, nəvanuan gail lotota kokotov nəkadulito, sil na-kel-kot-aYesu-an mai nasoruan siGot lotokel uri. Ləsəlotu hən narivatəvat katkat o nəlablab han. Ləsəkad nəmak san len nabunəholito o navəlalito. Lumaaur təlmam, loil a mō mai aKristo hum nakin

* **19:20:** KelV 13.1-18; Luk 17.29 * **20:2:** Gen 3.1; KelV 12.3, 9

gail len nasihau tovi 1,000.* ⁵ Egai evi na-le-məhat-an nametəkav dan nəmatan. (Nəvanuan tile am lotomat, ləsəmaur təlmam van vəbar nasihau tovi 1,000 tonon.) ⁶ Alat lotomaur təlmam len na-le-məhat-an nametəkav enan, lohəhaʿvur, ludaŋ len aGot, len nəmauran kavkav salito lovi esan səbon ŋai. Nəmatan na-vəha-ru-an, tovi nəpanismen hən nəmatan vi sutuai, asike ibar galito. Galit dereh levi ahai tutumav siGot mai seKristo. Ale dereh leil a mō maii, hum nakiŋ gail len nasihau bevi 1,000.*

Nəmasigan siSetan

⁷ Nəboŋ nasihau tovi 1,000 binoŋ, aŋel dereh tisah ruʿbat aSetan dan nəbur nabəbaŋisan totoh lan. ⁸ Ale aSetan dereh tivan hən bəgəras naluʿoh hən nəvanuan naut tiltile gail pisi len navile a pan. Ahai kelkel ur aEsekiel ta sutuai ekis galit hən aKok mai aMakok. Dereh aSetan tibonʿbon hən galito mōs nabiltibalān, naʿpuruŋan halito isobur hum nabion bitas.* ⁹ Noris lotovan, lumaʿpipiriah, siriv len naut pisi len navile a pan. Ludar vis naut alat siGot lotosuh lan mai nabiltivile aGot toləmas buni. Be nəhab egəm vi pan dan nəmav, ihan pis galito. ¹⁰ Beti, natəmat togəras galito, aGot ibar həni len nabiltimetduŋduŋ nəhab tolavurvur, nəsalfa topaŋ lan, naut narivatəvat katkat mai ahai kelkel ur gəgəras artopaŋ lan. Dereh leləŋon tisa vəsa tibatbat ei len nalennəyal mai nalennəyariug van vi sutuai vi sutuai.*

Naʿpəhunian hən navoian dan nəsaan

* **20:4:** Dan 7.9, 22 * **20:6:** KelV 2.11 * **20:8:** Kok mai aMakok: Eze 38.1–39.20. * **20:10:** Luk 17.29

11 Beti noris nabiltihai bətbətah totibau topəhapəhw. Noris gai tobətah lan. Navile a pan mai nəmav aruyav dan nəhon. Aroməkaskas, arumasig, aroḅuer. ¹²⁻¹³ Ale noris alat lotomat, nəvanuan totibau mai nəvanuan naut kəmas gail. Nətas idam̄ hən alat lotomat lan, lumakuv dani; nəmatan mai naut nəmatan arudam̄ hən alat lotomat lumakuv dan gəlaru. Galit pisi loil a m̄o len nabiltihai bətbətah. Aṅel gail losəṅav hən nalobulat gail. Losəṅav hən nalobulat togon, nalobulat hən nəmauran. Ale aGot ikot hən nəvanuan pisi lotomat. Epəpəhun navoian lotogole, dan nəsaan lotogole, inor hən nəsa gai totos gati tia len nalobulat galenan.† ¹⁴ Beti aṅel gail lobulan nəmatan mai naut nəmatan len nabiltimetduṅduṅ nəhab. Nametduṅduṅ nəhab evi nəmatan na-vəharu-an. ¹⁵ Ale avan ideh, na-tos-gati-an hən nahəsan asike ḅipat len nalobulat hən nəmauran, lubar hən nəvanuan enan len nametduṅduṅ nəhab.

21

Nəmav veveu mai navile a pan veveu

¹ Beti noris nəmav veveu mai navile a pan veveu, husur nəmav metəkav mai navile a pan metəkav arumasig, ale nətas am eḅuer.* ² Ale noris nabiltivile siGot, naut a Jerusalem veveu togəm vi pan dan nəmav təban aGot. Nabiltivile enan ikab hum navensus topəhas buni m̄os naulum̄an ḅilah maii.* ³ Nosəsəloṅ hən nabiltidoldol togəm len nabiltihai bətbətah toke, “Məteris! Naut a im

† **20:12-13:** Hən naves 11-13, ris Dan 7.9-10; KelV 3.5 * **21:1:** Isa 65.17, 66.22; 2Pit 3.13 * **21:2:** Isa 52.1, 61.10; KelV 3.12

siGot ipat təban nəvanuan gail, ale aGot māu dereh titoh mai galito. Ale aGot, gai gabag dereh titah mai galito, ale tevi Got salito.* ⁴ Dereh tigar kuv namətarur p̄isi dan namətalito. Asike ikad nəmatan am; asike ikad nalolosaan o nətaṅan o napəṅasan am. Husur natit gail ta m̄o, loməkaskas tia.”*

⁵ Ale gai tobətah len nabiltihai bətbətah ike, “Məteris! Gagai nugol natit p̄isi luveveu!” Beti ikel mai ginau ke, “Gitos gat natenan, husur nasoruan galenan lokitin, goləboi gəbeil gəgat len gail.”

⁶ Ale ikel mai ginau ke, “Natit p̄isi ihav ta bolai! Novi alfa mai omeka, natubatan mai nanoṅan. Avan ideh tomaduh, dereh neviol kəmas maii hən nəwai dan nabəko toṽuv vi məhat, nəkadhut nəwai hən nəmauran.* ⁷ Avan ideh towin səhor nədaṅan hən nəsaan, dereh tikad natgalenan. Dereh ginau nevi aGot san, ale gai tevi anatugw.* ⁸ Be alat ləsəkad na-il-ḅuri-an, alat ləsəkad nadələmian, alat lotogol natit aGot tomətahun bun gail, alat lotogol nəmatan, alat lotogol naitian tosa, alat lotogol nabehi, alat lotolotu hən nəlablab gail mai alat lotolibliboṅ, ikad naut topat vir galito len nabiltimetduṅduṅ nəhab tolavurvur, nəsalfa topanṅ lan. Enan evi nəmatan na-vəha-ru-an.”*

Naut a Jerusalem veveu

⁹ Beti sua len aṅel lotoməlevru lotokad nasiloh lotoməlevru lotopul hən navilesir naməkot gail, egəm kel mai ginau ke, “Gegəmai. Dereh neṽusan

* **21:3:** Lev 26.11-12; Eze 37.27 * **21:4:** Isa 25.8, 35.10, 65.19

* **21:6:** Isa 55.1; KelV 1.8 * **21:7:** 2Sam 7.14; Psa 89.26-27

* **21:8:** Salfa: ris Luk 17.29; nəmatan na-vəha-ru-an: ris KelV 2.11.

gaiug hən navensus tomadhalah, asoan aTuhsipsip.”¹⁰ Ale len nədaŋan seNunun aGot, aŋel enan ilav ginau vi lan nəbilitivēhuh tosaḥsah vi məhat. Ale eṽusan ginau hən nəbilitivile siGot, naut a Jerusalem togəm vi pan dan nəmav təban aGot.*

¹¹ Ikad namənas siGot. Emial hum nəvat gəlgəlan, hum nəvat jaspa tomasil hum nakristal.†¹² Nəṽod nəvat hən nəbilitivile emətortor, isaḥsah vi məhat. Ikad nametləkau tovi 12, aŋel lotovi 12 loil husur nametləkau galen ṽisusua. Len nametləkau gale-nan, lutos gat nahəsan nahəmar tovi 12 seIsrael. Nəhes esua len nametləkau esua.¹³ Len naist ikad nametləkau itor, len nanot ikad itor, len nasaut ikad itor ale len nawes ikad itor.‡¹⁴ Nəṽod hən nəbilitivile ikad nəpaudesen tovi 12 lotokad nahəsan ahai pispisul seTuhsipsip lotovi 12 len gail. Nəhes esua len nəpaudesen esua.

¹⁵ Aŋel tosor mai ginau ikad namita nagol hən biṣaḥ namita hən nəbilitivile mai nametləkau han gail mai nəṽod han.*¹⁶ Nabəlavān hən nəbilitivile eṽitoṽ hən nəṽosṽosan han. Ale aŋel enənoṽ hən nəbilitivile hən namita totəgau. Ale isaḥi ke nabəlavān han evi nəstatia tovi 12,000.§ (Nabəlavān mai nəṽosṽosan mai nəsaḥsahan han loṽitṽitoṽ).¹⁷ Ale enənoṽ hən nəṽod hən nəbilitivile, isaḥ namətortoran han evi nakupit tovi 144.** Ale

* **21:10:** Eze 40.2 † **21:11:** Jaspa evi nəvat sua gəsaləboi gəḥkəta tur lan, nətau han tomial o tokəsan o toyarŋar. Nakristal evi nəvat tomasil hum nakəlas ale səkad nətau ideh. ‡ **21:13:** Hən naves 12-13, ris Eze 48.30-35 * **21:15:** Eze 40.3 § **21:16:** Nəstatia evi namita tovi 185. ** **21:17:** Nakupit evi nabəlavān hən nəṽolan nəvanuan, tuḥat len nakobkob van vəbar nagilen nəŋarhuvəlan. Nabəlavān han pəpadarŋ hən nahudhumita.

nakupit siaŋel enan eŋitoŋ hum sinəvanuan.
 18 Nəvat hən nəŋod hən nabiltivile evi jaspa, ale nabiltivile evi gol toveveu hum nakəlas tomasil toveveu. 19 Nəvat gəlgəlan p̄isi lovəhas nəpaudesen hən nəŋod hən nabiltivile. Nəpaudesen nametəkav evi jaspa, na-vəha-ru-an evi safaiia, na-vəha-tor-an evi akat, na-vəha-vat-an evi emeralt, 20 na-vəha-rim-an evi oniks, na-vəha-məlevtes-an evi karnelian, na-vəha-məlevru-an evi krisolait, na-vəha-məlevtor-an evi peril, na-vəha-məlapat-an evi topas, na-vəha-səŋavur-an evi krisopres, na-vəha-səŋavur-pisan-esual-an evi jasint ale na-vəha-səŋavur-pisan-eru-an evi ametist.†† 21 Nabopita nametləkau lotovi 12 lovi biltinesnes gail. Nabopita esua evi nanesnes esua. Ale nabiltimetp̄isal hən nabiltivile evi gol toveveu, tomasil hum nakəlas.

22 Nəsaris naim nalotuan ideh ei. Husur Nasub aGot, aBiltidaŋan, mai aTuhsipsip arutoh tabtab ei, arovi naim nalotuan.‡‡ 23 Namial hən namityal mai nahəbati savi natideh ei, aroḅuer, husur namənas siGot emias kavkav hən nabiltivile enan, ale aTuhsipsip evi namial han. 24 Naluḅoh

†† 21:20: Hən naves 18-21, ris Isa 54.11-12. Nəvat galenan lumaiegai: jaspa emial o ekəsan o iyaŋaŋ, safaiia iboŋboŋ ale imasil, akat epəhapəhw o imasiav be goləboi gəḅəkəta vi lohoim kəkereh, emeralt ekəskəsan ale imasil, oniks nətau han etiltile be gəsaləboi gəḅəkəta tur lan, karnelian ebisibis be səmasil savoi, krisolait iyaŋaŋ ale imasil, peril ekəskəsan ale imasil, topas iyaŋaŋ ale imasil, krisopres ekəskəsan ale imasil, jasint ebisibis ale eləboi ḅimasil, ametist iboŋboŋ ale imasil. ‡‡ 21:22: Naim nalotuan evi naut nəvanuan gail lotolotu hən aGot lan. Be nəboŋ aGot totoh tin mai nəvanuan san gail, loləboi ləḅilotu həni len naut p̄isi, gol ke naim nalotuan savi natideh am. Imaienan, len nabiltivile veveu siGot, səkad naim nalotuan ideh.

hən nəvanuan naut tiltile gail dereh liyaryar len namial han, ale nəboŋ nakiŋ gail hən navile a pan læbēbis lan, dereh lilav nəyalyalan salito gəmai. ²⁵ Nametləkau han gail losəŋav len nəmariboŋ kavkav, asike lokəkol boŋ ideh, husur nalenmar-iug dereh tebuer ei. ²⁶ Ale naluvoŋ hən nəvanuan naut tiltile gail pisi dereh litariv nəyalyalan salito mai natit lotopul həni gəmai. ²⁷ Natideh tobiŋbiŋal o tosa asike ebis ei boŋ ideh. Nəvanuan ideh togol nəsa aGot tomətahun buni o tolibliboŋ, asike ebis ei boŋ ideh. Wake alat, aGot totos gat nahəsalito len nalobulat seTuhsipsip hən nəmauran, galito ŋai dereh lebis len nabiltivile enan. §§

22

¹ Beti aŋel egaii eṽusan ginau hən nawisel sua hən nəwai hən nəmauran, tomasil hum nakristal. Nawisel enan isel dan nabiltihai bətbətah siGot mai seTuhsipsip.* ² Isel rivuh hən nametpīsal hən nabiltivile. Len nagəgarhəwisel sua nəhai sua hən nəmauran itov, ale ikad esual am len nagəgarhəwisel togon.* Nəhai eru enan aruṽan vəha-sua husur nahəbati vīsusua. Aruṽan hən naṽite vəha-səŋavur pisan eru len nasihau esua. Nalut nəhai eru enan evi nalukai hən birer hən naluvoŋ hən nəvanuan naut tiltile gail həni hən læbīmaur. ³ Səkad natideh aGot tomətahuni o toke tipansəm len nabiltivile enan. Nabiltihai bətbətah siGot mai seTuhsipsip dereh tipat ei, ale naslev san gail lotovi vanuan san gail, dereh lilotu həni.*

§§ **21:27:** Hən naves 23-27, ris Isa 60.3-5, 11, 19-20, 52.1; Eze 44.9. Nalobulat hən nəmauran, ris KelV 3.5. * **22:1:** Eze 47.1; Zec 14.8

* **22:2:** Gen 2.9-10 * **22:3:** Gen 3.17; Zec 14.11

⁴ Dereh leris nəhon, ale na-tos-gati-an hən nahəsan tipat len nabunəholito. ⁵ Asike ikad nalenmariug am, gol namialan hən namial mai namityal asike arovi natideh ei, husur Nasuḅ aGot dereh temial, temias galito. Ale dereh lesuḿan nakiḅ gail van vi sutuai.*

AYesu satogəmai

⁶ Beti aḅel ikel mai ginau ke, “Nasoruan galenan, goləboi gəbeil gəgat len gail, lokitin. Nasuḅ aGot tolav aNunun mai ahai kelkel ur gail, gai esəvat aḅel san hən bəvusan naslev san gail hən natit pisi bimasvisi asike idareh.”

⁷ AYesu ike, “Səsəloḅ! Asike idareh nogəmai! Avan ideh biḅgol husur nasoruan hən na-pəhav-utaut-an len nalobulat egai, tehəhaḅur!”

⁸ Ginau novi aJon notosəsəloḅ hən natgalenan, notoris pisi. Ale nəboḅ notosəsəloḅ, nəboḅ notoris natgalenan, nuteh bathurien aḅel toḅusan ginau hən natgalenan hən nəbilotu. ⁹ Be ikel mai ginau ke, “Sagigol natenan! Ginau novi slev suḿan gaiug mai aḅamḅ gail, ahai kelkel ur gail, mai alat ləbiḅgol husur na-tos-gati-an topat len nalobulat egai. Gilotu hən aGot!”*

¹⁰ Beti ikel mai ginau ke, “Sagesusuan nalobulat egai. Sagigol nasoruan hən na-pəhav-utaut-an tesusuah. Husur nəboḅ egəm pəpadaḅ. ¹¹ Avan ideh togol nəsa sanor, tigol tabtab həni; avan ideh tobiḅḅiḅal taḅtaḅor, tebiḅḅiḅal taḅtaḅor tabtab; avan ideh togol nanoran, tigol tabtab

* 22:5: Isa 60.19; Dan 7.18 * 22:9: Hən naves 8-9, ris KelV 19.10

hən nanoran; avan ideh totoh a tut dan nəsaan, titoh tabtab dani.”*

¹² AYesu ike, “Səsəloŋ! Asike idareh nogəmai! Dereh nitariv naḡurḡuran sagw hən nəḡilav nakonḡurḡuran o nəpanismen mai nəvanuan ḡisi ḡinor hən nagolean salit gail. ¹³ Novi alfa mai omeka, nametəkav mai naməkot, natuḡatan mai nanoŋan.†

¹⁴ “Alat lotokəkas nahurabat salit gail, lehəhaṽur.* Loləboi ləḡeḡisutur len nametləkau gail hən nabiltivile ale han naṽit nəhai hən nəmauran.* ¹⁵ Avil vivile dan nabiltivile ikad nalipah gail mai alat lotogol nabehi, alat lotogol naitian tosa, alat lotogol nəmatan, alat lotolotu hən nələblab gail mai alat lotoləmas nagəgərasan ale lotogole.

¹⁶ “Ginau aYesu nosəvat aŋel sagw hən ḡikel kot natgalenan mōs alat siYesu len naut tiltile gail. Novi nəkadun nəbathuyah siTevit mai novi nəpasusan siTevit, novi namōso lalan tomial habat.”*

¹⁷ ANunun aGot mai navensus tovi asoan aTuh-sipsip, aruke, “Yesu gegəmai!” Ale avan ideh tosəsəloŋ səhoti tike, “Yesu gegəmai!” Avan ideh tomaduh tegəmai. Avan ideh toləŋoni, temun kəmas hən nəwai hən nəmauran, naṽurian han toḡuer.*

Nasoruan naməkot

* **22:11:** Dan 12.10 † **22:13:** Hən naves 12-13, ris Isa 40.10, 44.6, 48.12, 62.11; Psa 28.4; Jer 17.10; KelV 1.8 * **22:14:** KelV 7.14 * **22:14:** Gen 2.9, 3.22 * **22:16:** Isa 11.1, 10; KelV 2.28, 5.5 * **22:17:** Isa 55.1

18 Ginau nukel nalələgauan mai nəvanuan p̄isi lo-tosəsəlon̄ hən nasoruan hən na-pəhav-utaut-an len nalobulat egai: avan ideh bəsuhud hən natideh mai nasoruan topat, aGot dereh tesuhud hən nav-ilesir nalobulat egai tosor husur gail, mai atenan.

19 Ale avan ideh bilav kuv nasoruan ideh dan na-pəhav-utaut-an len nalobulat egai, aGot dereh tilav kuv natit gail na-tos-gati-an len nalobulat egai tokele dani. Namilen ke, asike ihan naṽit nəhai hən nəmauran, asike ebis len nabiltivile siGot.‡

20 Ale atenan tokel kot natgalen p̄isi, ike, “Evoi, asike idareh nogəmai.”

Ganan! Nasuḅ aYesu gegəmai!*

21 Nasuḅ aYesu māu teviol kəmas hən navoian mai nəvanuan p̄isi siGot.§

‡ 22:19: Hən naves 18-19, ris Deu 4.2, 12.32 * 22:20: 1Kor 16.22 § 22:21: Len natosian galevis ta sutuai ike, Nasuḅ aYesu māu teviol kəmas hən navoian mai nəvanuan siGot o nəvanuan p̄isi siGot. Ale galevis losuhud hən nasoruan ganan len nagilen

**Nasoruan siGot len nasoruan ta Uluveu
The New Testament in the Maskelynes language of
Uluveu, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Maskelynes blong Uluveu,
Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Maskelynes de
Uluveu, Vanuatu.**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maskelynes

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

cb9da196-fced-5a7c-9540-74db5e4270fd